

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTES
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES KATEDRA

PERSONU DATU AIZSARDZĪBA DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ

BAKALAURA DARBS

Pilna laika klātienē
3.kursa studente
Līva Miķelsone
Studenta apliecības Nr. Im12082

Darba vadītājs:
Prof dr. iur.. Sanita Osipova

RĪGA 2015

Anotācija

Personu datu aizsardzība demokrātiskā valstī mūsdienās ir ļoti aktuāla, jo jaunajās un modernajās tehnoloģijās norit informācijas aprīte, kas dod jaunas iespējas tās lietot. Līdz ar to persona ne vienmēr var zināt un ietekmēt, kur tiek izmantoti tās dati.

Demokrātiskā valstī personas dati ir informācija, ar kuru fiziskā persona ir identificēta.

Identitāte ir sevis apzināšanās, spēja pieņemt lēmumus, paļaušanās uz sevi. Valsts konstitūcijas idenitāte nozīmē, ka valsts nevar pastāvēt bez tiesībām, kā arī tiesības nevar pastāvēt bez valsts. Nacionālā identāte ir valoda, kultūras simboli, vērtības, sociālā atmiņa, kas vieno personas ar līdzīgām nacionālām pazīmēm.

Atslēgvārdi:

Demokrātija,

Vēlēšanas,

Identitāte,

Valoda,

Personas dati,

Tiesības uz privāto dzīvi.

ANNOTATION

Persons data protection in democratic country these days is very popular because new and modern technologies are place in which is happening information circulation that provides new opportunities. So because of that person cannot always know and affect where is used his or hers data.

In democratic state persons data is information with what person is identified.

Identity is self recognition, ability to make decisions and reliance on self. States constitutional idnety means that state cannot exist without rights as well rights cannot exist without state. Nacional identity is language, culture symbols, values, social memory which unites persons with similar nacional features.

Keywords:

Democracy,

Election,

Identity,

Language,

Persons data,

The right to privacy.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. PERSONAS LOMA DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ.....	6
1.1. Demokrātija - tautas vara	6
1.2. Personas līdzdalība demokrātiskā valstī.....	10
2. PERSONAS IDENTITĀTES VEIDI KĀ VĒRTĪBA DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ.....	15
2.1. Identitātes jēdziens	15
2.2. Mehānismi identitātes aizsardzībai	23
3. PERSONAS DATI KĀ IDENTITĀTES RAKSTURLIELUMI UN TO AIZSARDZĪBAS MEHĀNISMI.....	28
KOPSAVILKUMS	36
LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	38

IEVADS

Attīstoties cilvēcei, attīstas arī tehnoloģijas, tāpēc ir lielāka iespēja iegūt personas datus personai to gribot vai negribot, līdz ar to ir nepieciešams aizsargāt personas privāto dzīvi. Personas datu aizsardzība izriet no personas pamattiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Sadržīvē personas datus izmanto ļoti bieži, kā piemēru var minēt, atverot kontu bankā ir jānorāda personas kods, dzīves vieta un cita informācija par personu. Ja ir norādīta nepareiza vai novecojusi informācija, tā var radīt problēmas, piemēram, var neizsniegt bankas kredītus, pabalstus, var tikt samaksāts citas personas rēķins. Personai ir jāuzmana savi dati, pretējā gadījumā tie var nonākt sliktu personu rokās, kas tos var izmantot sliktiem mērķiem.

Darba mērķis ir izpētīt personas datu aizsardzību kā personas identitātes aizsardzības mehānismu demokrātiskā valstī.

Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Noskaidrot, kā īstenojas tautas vara demokrātiskā valstī;
2. Uzzināt, ar kādām metodēm personas līdzdarbojas demokrātiskā valstī;
3. Noskaidrot, kas ir "identitātes" jēdziens;
4. Izpētīt ar kādiem mehānismiem identitāte tiek aizsargāta;
5. Kā arī noskaidrot, kā izpaužas personas dati kā identitāte.

Autorei bija interesanti iepazīties un izpētīt šo tēmu. Darba tapšanā tika izmantoti tādu autoru darbi, kā, piemēram, M. Ruķera grāmata "Personas datu tiesiskā aizsardzība", E. Levita viedoklis "Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku", S. Osipovas viedoklis par "Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība", gan 2004.gada, gan 2014.gada J. Plepa, E. Pastara, I. Plakanes grāmata "Konstitucionālās tiesības". Savukārt, no ārvalsts autoru darbiem, tika izmantots J. Hābermāsa grāmata " Postnacionālā konstelācija un demokrātijas nākotne", A. Reinolda, B. Reilija darbs " Vēlēšanu sistēmas dizaina Internacionālā rokasgrāmata". Darbā tika izmantoti arī normatīvie akti un juridiskās prakses materiāli.

Darba ietvaros tika izmantotas šādas zinātniski pētnieciskās metodes: aprakstošā metode, analītiskā metode, gramatiskā metode. Ar aprakstošo metodi, tika veikta izpēte, apkopota informācija. Analītiskā metode izmantota, lai analizētu tiesu prakses materiālus, normatīvos aktus, tiesībspeciālistu uzskatus. Gramatiskā pētniecības metodeti, tika pielietota, lai gramatiski iztulkotu normatīvos aktus.

1. PERSONAS LOMA DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ

1.1. Demokrātija - tautas vara

Ar jēdzienu demokrātija saprot cilvēku valdīšanu vai nu tieši, vai izmantojot pārstāvjus.¹ Demokrātijā, kurā izmanto pārstāvjus sauc par pārstāvniecisko demokrātiju. Mūsdienās galvenokārt pastāv tikai pārstāvnieciskā demokrātija. Lai pilsoņi piedalītos valsts pārvaldīšanā ir nepieciešams rīkot vēlēšanas.

Tauta konstitucionālajās tiesībās ir politiski juridiska jēdziena apzīmējums, tauta sevī ietver visus valsts pilsoņus neatkarīgi no tā, pie kādas nacionālās grupas viņi pieder. Līdz ar to pie tautas pieder visi tie, kas juridiskām saitēm saistīti ar valsti.²

Ž. Ž. Ruso tautu redz kā absolūtu suverēnu viengabalainu organismu, kura orgāni - indivīdi. Tā realizē savu likumdošanas varu tieši. Valsts stingri pilda tautas gribu. Pēc daudzu autoru domām, identitārās (tiešās) demokrātijas mūsdienās nekur nav, bet tuvākā šim modelim ir Šveice.³

Demokrātijas pamats ir valsts pilsoņi, kas ir apvienojušies politiski funkcionējošā sabiedrībā. Sasaisti starp tiem nosaka un ierobežo pilsonības tiesiskās saites, kas norāda uz oficiālu piederību cilvēku kopumam, kuri ir valsts varas sistēmas pamats. Pilsoņu liktenis ir nesaraujami saistīts ar valsts likteni, kuru tie veido. Viņi vienādā mērā uzjūt valsts panākumus un sasniegumus, kā arī cieš no valsts iekšējā vājuma un ārējā apdraudējumu. Pilsoņi un tikai pilsoņi politiskajā izpratnē veido tautu, no kuras izriet visa valsts vara.⁴

Demokrātija nozīmē tautas pašvaldību un pašnoteikšanos. Tauta ir ne vien politiskās varas avots un nesējs, bet pati tieši vai pastarpināti īsteno politisko varu. Demokrātija balstās uz lēmumu pieņemšanu ar noteiktu balsu vairākumu, paredzot arī mazākuma tiesību aizsardzības garantijas. Ikvienas valsts amatpersonas vara ir uz laiku, uzliekot par pienākumu tai gūt atkārtotu tautas uzticību. Lēmumu pieņemšana ar balsu vairākumu ir viena no mūsdienu demokrātijas pazīmēm. Šajā lēmumu pieņemšanā katram viedoklim ir vienāds svars un nav pieļaujama to diferencēšana. Balsis var tikai saskaitīt, bet tās nedrīkst svērt. Tomēr vairākuma princips pakļauts vairākiem ierobežojumiem, uz kuriem balstās tā īstenošana:

¹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, St. Paul, Minn., USA, 1999., 464.lpp.

² Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 88.lpp.

³ Jakubaņecs V., Valsts jēdziens un formas. P&Ko, Rīga, 2005., 125.lpp.

⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 121.lpp.

cilvēka cieņas ievērošana, ikviena indivīda līdzdarbošanās un mazākuma viedokļa respektēšana. Cik vien tas ir iespējams, vairākumam lēmumu pieņemšanā ir jātiecas uz sabiedrības konsensu, taču, tā kā tas pilnībā nav iespējams, vairākumam ir jārespektē mazākums un tas nedrīkst izrēķināties ar politiski citādi domājošajiem. Mazākuma tiesības izriet no politiskās vienlīdzības principa, kas nodrošina visiem vienādas iespējas uz valsts varas iegūšanu savu politisko mērķu īstenošanai sabiedrības labā. Tas balstās uz indivīda brīvību saglabāt savu domu un darbību neatkarību no ārējā spiediena. Tādējādi demokrātiskas valsts iekārtas pamatu un saturu nosaka nevis normatīvi noteiktas cilvēka dabas īpatnības vai dievišķā griba, bet gan precīzi izstrādāti šajā iekārtā dzīvojošu cilvēku lēmumi.⁵

Demokrātija nosaka, ka katram pilsonim (ar uzsvāru uz vārda „pilsonis”) ir tiesības lemt savu likteni, paredz, ka visi pilsoņi ir vienlīdzīgi, brīvi un ar savām indivīda tiesībām.⁶

Konstitucionālās demokrātijas jēdziens ir plaši izplatīts, šis jēdziens nosaka valstu konstitucionālo uzbūvi.

Demokrātiska konstitucionāla valsts savā idejā ir pašas tautas gribēta un ar tās brīvu ieskatu un gribas izpausmi leģitimēta kārtība, kas ļauj tiesību adresātiem vienlaikus apzināties sevi kā šo tiesību autorus.⁷

Demokrātiskā valstī tās institūcijām un darbībai jābūt demokrātiski leģitimētām. Šī obligātā demokrātiskās valsts iekārtas prasība balstās idejā, ka valsts ir tautas veidojums, ar kuras palīdzību tā pārvalda pati sevi. Demokrātija ir vienīgā valsts iekārta, kurā var īstenoties tautas suverenitātes princips. Citās valsts iekārtās – autoritārā, totalitārā – tautas suverenitāte nevar īstenoties pat tad, ja var uzskatīt, ka valsts rīkojas tautas interesēs. Demokrātiskās leģitimācijas jēga ir piesaistīt valsts varu tautas gribai – tātad nodrošināt, lai valsts darbība atbilstu tautas gribai.⁸

Taču konstitucionālā demokrātija ir valststiesību un vispārējās valstsmācības jēdziens. Tā apzīmē valsts iekārtu, kurā valsts vara ir saistīta ar konstitūciju, kas to ierobežo un organizē, un kuras leģitimitātes avots ir tauta, kas demokrātiskā procesā ietekmē valsts varu.⁹

Demokrātijas elements piesaista valsts varas "atlikušo daļu" (bez tiesu varas) tās avotam - tautai. Kompleksā sabiedrībā tauta nevar lemt daudzos ikdienas jautājumus, tādēļ jāizveido valsts orgāni, kas to dara tautas vietā, tomēr savā darbībā ir piesaistīti tautas gribai

⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 92.lpp.

⁶ Zvejniece S., DEMOKRĀTIJA. DEMOKRĀTIJAS IZPRATNE. MŪSDIENU DEMOKRĀTIJA. Pieejams: <https://worldpoliticsdaily.wordpress.com/2013/09/15/demokratija-demokratijas-izpratne-musdienu-demokratija/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁷ Häbermāss J., Postnacionālā konstelācija un demokrātijas nākotne. SIA Apgāds Zinātne, 2012., 37.lpp.

⁸ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 179.lpp.

⁹ Turpat, 171.lpp.

(reprezentīvā demokrātija). Arī šie valsts orgāni praktisku iemeslu dēļ jāsadala sīkāk: likumdevējs (kurš ar vēlēšanu mehānismu ir piesaistīts tautas gribai) pieņem likumus, kas satur politisku programmu, bet izpildvaras orgāni tos izpilda, tātad īsteno likumā ietvertu politisko programmu konkrētajā gadījumā.¹⁰

Demokrātiskās valstīs likumdevēja vara ir augstākais varas nesējs, jo pilnvarojumu izdot likumus tas saņem tieši no pilsoņiem. Piedaloties vēlēšanās, pilsoņi izsaka savu uzticību un piešķir pilnvaras saviem pārstāvjiem pieņemt likumus visu iedzīvotāju vārdā, vienlaicīgi paūžot savu gatavību pakļauties ievēlēto pārstāvju izstrādātajiem likumiem.¹¹

Tātad konstitucionālā demokrātija nozīmē, ka valsts vara, no vienas puses, ir piesaistīta tiesībām, un, no otras puses, tautas gribai. Tādējādi konstitucionālās demokrātijas loģika - kuru sākotnēji iezīmēja Š.L. Monteskiē savā darbā "Likuma gars" (1748) - noved pie mūsdienu demokrātiskās konstitucionālās valsts, kurā demokrātija ir sabalansēta ar tiesību virsvadību.¹²

Galvenā loma demokrātiskā valstī pilsoņiem ir piedalīties sabiedriskajā dzīvē. Pilsoņiem ir pienākums iepazīties ar sabiedrības problēmām, uzmanīgi vērot, kā viņu politiskie līderi un pārstāvji izmanto savas pilnvaras, un paust savus viedokļus un intereses.¹³

Būtiska nozīme piedalīšanās ir saistīta ar aktīvu dalību neatkarīgās, nevalstiskās organizācijās, kuras sauc par pilsonisko sabiedrību.¹⁴

Pilsoniskā sabiedrība ir demokrātiskas valsts balsts, kas sastāv no politiski apzinīgiem, patstāvīgi domājošiem un ekonomiski neatkarīgiem indivīdiem, kuri bauda rīcības un izvēles brīvību, apzinās savas sociālpolitiskās un ekonomiskās intereses un mērķtiecīgi ietekmē sabiedriskos procesus.¹⁵

Pilsoniskās sabiedrības ir sabiedriskās darbības un indivīdu sociālo attiecību sfēras, kurās valsts tieši neiejaucas un kuras darbojas ārpus valsts varas institūtiem, ģimenes un uzņēmējdarbības, piemēram, interešu grupas, sabiedriskās kustības, reliģiskās organizācijas u.tml. Pilsoniska sabiedrība ir joma, kurā indivīdi pašorganizējas, veidojot dažādas autonomas grupas un biedrības (politiskās partijas, masu saziņas līdzekļus utt.) un brīvi izpaužoties atšķirīgos aktivitāšu veidos. Turklāt indivīdu pašorganizēšanās pamatā ir kopīgas vērtības un

¹⁰ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 172.lpp.

¹¹ Stafecka L. Mēs demokrātijā. Delna sabiedrība par atkārtību, 2005, 17.lpp

¹² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 172.lpp.

¹³ Hilla University for Humanistic Studies, What is Democracy? Pieejams:

<https://web.stanford.edu/~ldiamond/iraq/WhalsDemocracy012004.htm> [aplūkots 06.05.2015.]

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Kariņš K., Kā Jūsu partija saprot, kas ir pilsoniskā sabiedrība? Kuru sabiedrības grupu intereses Jūsu partija pārstāv galvenokārt? Pieejams: <http://providus.lv/article/ka-jusu-partija-saprot-kas-ir-pilsoniska-sabiedriba-kuru-sabiedribas-grupu-intereses-jusu-partija-parstav-galvenokart> [aplūkots 06.05.2015.]

mērķi. Grupu darbības efektivitāte ir atkarīga no indivīdu savstarpējās uzticēšanās. Cilvēkiem sanākot kopā, kāds viedoklis iegūst atbalstu pie citiem, tādējādi palielinot iespēju, ka tas tiks uzklausīts arī plašākā sabiedrībā. Brīvi masu saziņas līdzekļi ir viens no visiedarbīgākajiem informācijas kanāliem gan cilvēka un valsts mijiedarbībā, gan arī pašu indivīdu aktivitātēm.¹⁶

Pilsoniska sabiedrība var veidoties tikai tiesiskā valstī, kur gan valsts iedzīvotāji, gan valsts varas institūcijas pakļaujas vienīgi likumam. Demokrātijā tiesiska valsts un pilsoniska sabiedrība ir vienas medaļas divas puses. Tās dzīvo vienu dzīvi un viena otru papildina: bez tiesiskas valsts iestāsies haoss un dezorganizācija, kā rezultātā sabruks arī pilsoniskā sabiedrība; bez brīvu un aktīvu pilsoņu sabiedrības nebūs demokrātiskas tiesiskas valsts un valdīs tirānija un vardarbība. Tātad jāpastāv noteikumu kopumam jeb spēles noteikumiem, par kuriem visi dalībnieki ir vienojušies un tos ikdienā ievēro.¹⁷

Demokrātijas viens no centrālajiem elementiem ir atbildība. Vienkāršākajā veidā tas nozīmē, ka tie, kuri ir pie varas un veic lēmumus ir atbildīgi par saviem lēmumiem attiecībā uz līdzcilvēkiem, vēlētājiem un, ja tiek pastrādāts likumu pārkāpums vai noziegums, tad atbild tiesas priekšā.¹⁸

Vispārējā konceptā 'atbildība' nozīmē procesu, kas saistīts ar saukšanu pie atbildības, pie kādas augstāk esošas struktūras par kāda darbībām.¹⁹

Demokrātiskas sabiedrības uzdevums ir pēc iespējas mazināt antidemokrātisku, tumsonīgu, pretvalstisku viedokļu ietekmi. Pilnīgi tos izskaust nekad nebūs iespējams, jo tumšoņas un ekstrēmisti vienmēr atradīsies. Taču viņu idejas sabiedrības saprātīgajam vairākumam ir jāizolē. Publisko diskusiju telpu nedrīkst atstāt viņu brīvā rīcībā. Neitralitāte, vienaldzība šajā jautājumā ir nepatriotiska un neatbilst atbildīga pilsoņa stājai.²⁰

Lai arī varētu šķist, ka konstitucionālās demokrātijas modelis ir universāls, tomēr tas tā nav. Kopējais minimums visām mūsdienu pasaules demokrātiskām valsts iekārtām ir vēlēšanas. Ja valsts iekārta nenodrošina pat brīvas vēlēšanas, tad tā nav demokrātiska, bet gan autoritāra vai totalitāra. Taču citi demokrātiskas valsts iekārtas formālie un neformālie (politiskie) elementi var atšķirties. Ja par mērauklu uzskata šeit uzrādīto konstitucionālās demokrātijas modeli, tad daļēji šīs atšķirības var uzskatīt par demokrātijas defektiem, savukart citur šīs atšķirības ir apzinātas (piemēram, Irānas islāma demokrātija). Tas ir jautājums par to,

¹⁶ Stafecka L. Mēs demokrātijā. Delna sabiedrība par atkārtību, 2005, 50.lpp

¹⁷ Turpat, 50.lpp

¹⁸ White N., Democracy goes to war. Oxford University press, 2009, 269.lpp

¹⁹ Turpat, 270.lpp

²⁰ Brante I., E.Levits: "Demokrātijai ir pienākums sevi aizsargāt". Jurista Vārds, 2014. 8.decembris. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/mikrofons/60-elevits-demokratijai-ir-pienakums-sevi-aizsargat/> [aplūkots 06.05.2015.]

cik precīzi tiek noteikta robežšķirtne starp demokrātisku valsts iekārtu, no vienas puses, un autoritāru vai totalitāru valsts iekārtu, no otras puses.²¹

1.2. Personas līdzdalība demokrātiskā valstī

Visvienkāršākajā līmenī vēlēšanu sistēma tiek saprasta kā balsojuma kopums vispārējās vēlēšanas, kas tiek apkopots un attiecīgi veidots vietu sadalījums uzvarētāju partijām un to kandidātiem. Galvenā mainīgā sastāvdaļa ir matemātiskā formula, kura tiek pielietota vēlēšanas – attiecīgi saprotot to, vai sistēma ir balstīta uz proporcionalitāti vai vairākumu, kā arī kāda formula tiek pielietota, lai veidotu vietu lokāciju. Otra būtiska sastāvdaļa ir saistīta ar balsotāju rajona lielumu, kas nenozīmē to, cik daudz pilsoņu piedalās vēlēšanās, bet gan to, cik daudz biedru no šī rajona tiek ievēlēti parlamentā.²²

Vēlēšanas ir vispārīgas, vienlīdzīgas, brīvas un aizklātas. Satversmes tiesa norāda, ka vēlēšanas ir brīvas tad "ja vēlētāji var brīvi veidot savus uzskatus un paust savas vēlmes, kā arī cīnīties pret vēlēšanu procedūras pārkāpumiem".²³

Turklāt brīvas vēlēšanas nenozīmē tikai aprobežošanos ar šo brīvību formālu nodrošināšanu pret valsts iejaukšanos, bet arī pozitīvu valsts pienākumu nodrošināt to reālu īstenošanu.²⁴

Latvijā ir trīs veidu vēlēšanas - Saeimas vēlēšanas, Eiropas Parlamenta vēlēšanas, Pašvaldību vēlēšanas.

Latvijā parlamenta vēlēšanas organizē Centrālā vēlēšanu komisija un tās notiek ik pēc 4 gadiem oktobra pirmajā sestdienā. Vēlēšanās var piedalīties Latvijas Republikas pilsoņi, kas sasnieguši vismaz 18 gadus līdz vēlēšanu dienai.

Kopš valsts neatkarības atjaunošanas 1990. gadā Latvijā ir notikušas septiņas kārtējās parlamenta vēlēšanas – 1993., 1995., 1998., 2002., 2006., 2010. un 2014.gadā un vienas ārkārtas parlamenta vēlēšanas - 2011.gadā. Tāpat šajā laikā notikušas arī sešas pašvaldību vēlēšanas – 1994., 1997., 2001., 2005., 2009. un 2013.gadā.²⁵

Latvijā Saeimas vēlēšanas notiek piecos vēlēšanu apgabalos - Rīgā, Vidzemē, Zemgalē, Kurzemē un Latgalē. Saeimas vēlēšanas arī tiek organizētas ārvalstīs, vēlētāji var

²¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 173.lpp.

²² Reynolds A., Reilly B., The International IDEA Handbook of Electoral System Design. International IDEA, Stockholm, 7.lpp

²³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 182.lpp.

²⁴ Turpat, 183.lpp.

²⁵ Centrālā vēlēšanu komisija, Vēlēšanas Latvijā. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/27093.html> [aplūkots 06.05.2015.]

vēlēt ārvalstīs tikai tad, ja tie savu dzīvesvietu deklarējuši tur. Šo vēlētāju balsis tiek ieskaitītas Rīgas vēlēšanu apgabalā.

Eiropas Parlaments ir vienīgā Eiropas Savienības iestāde, kuru kopš 1979. gada ievēl tiešās vēlēšanās. Eiropas Parlaments kopā ar Eiropas Padomi apstiprina likumus, kas ietekmē cilvēku ikdienas dzīvi dalībvalstīs, un apstiprina Eiropas Savienības ikgadējo budžetu. Eiropas Padomes vēlēšanas notiek reizi piecos gados.²⁶

Latvijā Eiropas Padomes vēlēšanas pirmo reizi notika 2004.gada 12.jūnijā, kurās tika ievēlēti deviņi deputāti no Latvijas. Nākamās Eiropas Padomes vēlēšanas Latvijā notika 2009.gada 6.jūnijā, kurās arī tika ievēlēti un strādāja deviņi deputāti no Latvijas. 2014.gada 24.maijā notika kārtējās Eiropas Padomes vēlēšanas, kurās no Latvijas Eiropas Padomē ievēlēti astoņi deputāti.²⁷ Vēlēšanās Latvija ir viens vēlēšanu apgabals.

Eiropas Parlamenta vēlēšanu procedūras reglamentē gan Eiropas tiesību akti, ar kuriem nosaka visām dalībvalstīm kopīgus noteikumus, gan īpaši dalībvalstu noteikumi, kas katrā valstī ir atšķirīgi. Kopīgajos noteikumos paredz proporcionālas pārstāvības principu un uzskaita konkrētas situācijas, kas nav savienojamas ar Eiropas Parlamenta deputāta mandātu. Daudzi citi svarīgi noteikumi, piemēram, par konkrēto vēlēšanu sistēmu, kas ir jāizmanto, un vēlēšanu apgabalu skaitu, ir noteikti dalībvalstu tiesību aktos.²⁸

Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums nosaka kārtību, kādā notiek Eiropas Parlamenta vēlēšanas Latvijas Republikā.

Tiesības piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās ir balsstiesīgajiem Latvijas pilsoņiem, kā arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem, kuri uzturas Latvijā (ziņas par kuriem bija iekļautas Latvijas Iedzīvotāju reģistrā).²⁹

1994.gada 29.maijā notika pirmās daudzpartiju demokrātiskās pašvaldību vēlēšanas atjaunotajā Latvijas valstī.³⁰

Tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanās ir balsstiesīgajiem Latvijas un Eiropas Savienības pilsoņiem, sākot no 18 gadu vecuma. Lai piedalītos pašvaldību vēlēšanās Latvijā, Eiropas Savienības pilsonim ir jābūt reģistrētam Latvijas Iedzīvotāju reģistrā. Vēlēšanu tiesību pašvaldību vēlēšanās nav personām, kuras izcieš sodu brīvības atņemšanas vietās, kā

²⁶ Centrālā statistikas pārvalde, Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/eiropas-parlamenta-velesanas-35928.html> [aplūkots 06.05.2015.]

²⁷ Centrālā statistikas pārvalde, Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/eiropas-parlamenta-velesanas-35928.html> [aplūkots 06.05.2015.]

²⁸ Eiropas Parlaments, Eiropas Parlamenta vēlēšanu procedūra. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lv/FTU_1.3.4.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

²⁹ Centrālā vēlēšanas komisija, Eiropas Parlamenta vēlēšanas 2014. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/30666.html> [aplūkots 06.05.2015.]

³⁰ Centrālā vēlēšanas komisija, 1994.gada pašvaldību vēlēšanas. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/28548.html> [aplūkots 06.05.2015.]

arī tiem Eiropas Savienības pilsoņiem, kuriem nav tiesību vēlē Eiropas Savienības dalībvalstī, kuras pilsoņi tie ir.³¹

Atšķirībā no parlamenta vēlēšanām un tautas nobalsošanas pašvaldību vēlēšanās vēlētajū uzskaitē tiek lietots Vēlētāju reģistrs. Tas nozīmē, ka pašvaldību vēlēšanās katrs vēlētais tika iekļauts noteikta vēlēšanu iecirkņa vēlētāju sarakstā atbilstoši reģistrētajai dzīvesvietai 90 dienas pirms vēlēšanu dienas.³²

Piemēram, Igaunijas parlaments nobalsoja par konstitūcijās izmaiņām, kas pamazina vecuma sliekšni balsošanai pašvaldību vēlēšanās un nosakot, ka tajās balsot varēs 16 gadu vecumu sasnieguši pilsoņi. Līdz šim vecuma sliekšnis dalībai pašvaldību vēlēšanās bija 18 gadi. Iemesls tam bija tas, ka Igaunijas sabiedrība noveco, palielinās gados veco vēlētāju proporcija, pieaug arī to cilvēku vecums, kas lemj par jaunatni skarošu lēmumu pieņemšanu.³³

Pēc autores domām, pašvaldību vēlēšanās vajag piedalīties no 18 gadu vecuma, jo 16 gados lielāka daļa vēl nav nobrieduši, lai pieņemtu svarīgus lēmumus.

Kā arī Latvijas Republikas Satversmē ir paredzēti septiņi gadījumi, kad sarīkojama tautas nobalsošana:

1.Saeima pieņem labojumus Satversmes 1., 2., 3., 4., 6. vai 77. pantā. Šajā gadījumā grozījumi stājas spēkā, ja tautas nobalsošanā tos atbalsta vismaz puse no visiem balsstiesīgajiem pilsoņiem;

2.Valsts Prezidents ierosina Saeimas atlaišanu. Saeima uzskatāma par atlaistu un jārīko jaunas Saeimas vēlēšanas, ja tautas nobalsošanā Saeimas atlaišanu atbalsta vairāk nekā puse balsotāju. Ja tautas nobalsošanā vairāk nekā puse no balsotājiem ir pret Saeimas atlaišanu, tad par atlaistu uzskata Valsts Prezidentu, un Saeima ievēl jaunu Valsts Prezidentu uz atlaistā prezidenta atlikušo pilnvaru laiku;

3.Ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju ierosina Saeimas atsaukšanu. Ja tautas nobalsošanā par Saeimas atsaukšanu nobalso vairākums no balsotājiem un vismaz divas trešdaļas no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita, Saeima ir uzskatāma par atsauktu. Tiesību ierosināt tautas nobalsošanu par Saeimas atsaukšanu nevar izmantot gadu pēc Saeimas sanāksšanas, gadu pirms Saeimas pilnvaru beigām, Valsts Prezidenta pilnvaru pēdējo sešu mēnešu laikā, kā arī agrāk par sešiem mēnešiem pēc iepriekšējās tautas nobalsošanas par Saeimas atsaukšanu;

³¹Centrālā vēlēšanas komisija, Pašvaldību vēlēšanas 2013. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/30448.html> [aplūkots 06.05.2015.]

³²Centrālā vēlēšanas komisija, Pašvaldību vēlēšanas 2013. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/30448.html> [aplūkots 06.05.2015.]

³³Igaunijas parlaments pazemina vecuma sliekšni dalībai pašvaldību vēlēšanās. Pieejams: <http://www.irir.lv/2015/5/7/igaunijas-parlaments-pazemina-vecuma-slieksni-dalibai-pasvaldibu-velesanas> [aplūkots 06.05.2015.]

4. Valsts Prezidents uz diviem mēnešiem aptur likuma stāšanos spēkā, un parakstu vākšanā vismaz viena desmitā daļa vēlētāju pieprasa nodot likumu tautas nobalsošanai. Likums ir atcelts tautas nobalsošanā, ja tajā piedalās vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums balso par likuma atcelšanu;

5. Saeima nepieņem bez satura grozījumiem ne mazāk kā vienas desmitās daļas vēlētāju iesniegtu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu. Šajā gadījumā Satversmes grozījumu projekts būs pieņemts, ja tautas nobalsošanā to atbalstīs vismaz puse no visiem balsstiesīgajiem pilsoņiem. Savukārt tautas nobalsošanai nodotais likuma projekts būs pieņemts, ja tautas nobalsošanā piedalīsies vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums balsos par likumprojekta pieņemšanu;

6. Izlemjams jautājums par Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Lēmums par Latvijas dalību Eiropas Savienībā būs pieņemts, ja balsotāju skaits būs vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums balsos par Latvijas dalību Eiropas Savienībā;

7. Tautas nobalsošana jārīko arī par būtiskām izmaiņām nosacījumos par Latvijas dalību Eiropas Savienībā, ja to pieprasa vismaz puse Saeimas deputātu. Likumprojekts vai lēmums par būtiskām izmaiņām dalības nosacījumos tautas nobalsošanā būs pieņemts, ja balsotāju skaits būs vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums balsos par likumprojektu vai būtiskām izmaiņām dalības nosacījumos.³⁴

E, jeb elektroniskās vēlēšanas ir vēlēšanu veids, kurā kādas valsts iedzīvotājiem ir atļauts balsot valsts vai pašvaldības rīkotajās vēlēšanās internetā vai arī vēlēšanu iecirknī elektroniski, nevis aizpildot vēlēšanu anketas papīra formātā. Šādas vēlēšanu sistēmas pašlaik vēl nav visai izplatītas, tomēr lēnām, bet noteikti, visas valstis pāries uz šādām e-vēlēšanām, jo kad sistēma ir izveidota, tad vēlēšanu izveide ir daudz lētāka, kā arī balsu skaitīšana ir vieglāka un neprasa tik daudz cilvēkresursu.³⁵

Šobrīd par iespējamo e-vēlēšanu projekta startu Latvijā tiek minēts 2017. gads. Pret e-vēlēšanām Latvijā iebilst IT pārstāvji, uzsverot zemo datu drošības līmeni valstī. Ar pašreizējām pasaulē zināmajām tehnoloģijām vienlaikus nodrošināt aizklātas un neviltojamās vēlēšanas internetā nav iespējams. Lai e-vēlēšanas norisinātos tiesiski un pareizi - katrs individuālais balsojums ir pareizi jāpieskaita kopīgajam; katram balsojumam jābūt anonīmam; pie kopīgā balsojumu skaita nevar pieskaitīt nenotikušu balsojumu; iespējas nopirkt vai pārdot

³⁴ Centrālā vēlēšanu komisija, Tautas nobalsošanas Latvijā. Pieejams: <http://web.cvk.lv/pub/public/27531.html> [aplūkots 06.05.2015.]

³⁵ E vēlēšanas. Pieejams: <http://velref.lv/e-velesanas/> [aplūkots 06.05.2015.]

individuālo balsojumu nav lielākas kā tradicionālajās vēlēšanās; nevar veikt kolektīvo balsojumu jebkurā tā izpausmes formā, piemēram, visai ģimenei vai darba kolēģiem sanākot kopā; pilsoniskās sabiedrības novērotājiem ir jābūt iespējai pārliecināties par interneta vēlēšanu godīgumu bez speciālām zināšanām; vēlēšanas procesu un rezultātu var sagraut tikai nepārvarami varas apstākļi: karš, dabas stihijas u.c., bet ne ļaunprātīgi darboņi, piemēram, hakeri; pārbaudīt savu balsojumu vispārējās vēlēšanās nav iespējams (tāpat kā tradicionālajās, bet izņemot depozīta balsojumu). Pagaidām neviens no nav spējis atbildēt, kā nodrošināt pilnīgi visu šo priekšnosacījumu izpildi e-vēlēšanās.³⁶

Kā piemēru var minēt, Igaunijas e-vēlēšanu sistēmu, lai gan sistēmā ir vairākas drošības garantijas, tās nepasargā pret valsts līmeņa kiberuzbrucējiem. Tie varētu izmainīt balsu skaitu, traucēt vēlēšanu norisi, apdraudēt anonīmo balsošanas procesu un visa vēlēšanu procesa leģitimitāti.³⁷

Lai izprastu personas identitāti demokrātiskā valstī, nākamajā nodaļā tiks apskatīts jēdziens "identitāte", precīzāk, kas ir valsts konstitūcijas identitāte, nācijas identitāte un personas identitāte.

³⁶ Studente L., E-vēlēšanas pagaidām nevar nodrošināt ticamību un aizklātumu vienlaikus. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=260938> [aplūkots 06.05.2015.]

³⁷ Kalas N., Novērotāji: Igaunijas e-vēlēšanu sistēma ir nedroša. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/noverotaji-igaunijas-e-veleshanu-sistema-ir-nedrosha.a85387/> [aplūkots 06.05.2015.]

2. PERSONAS IDENTITĀTES VEIDI KĀ VĒRTĪBA DEMOKRĀTISKĀ VALSTĪ

2.1. Identitātes jēdziens

Šajā nodaļā aplūkosim, kas ir identitātes jēdziens, kā arī, kas ir valsts konstitūcijas identitāte, nācijas identitāte un personas identitāte.

Vārds „identitāte” ir viens no visbiežāk lietotajiem jēdzieniem 20. gs. Arī latviešu pētnieciskajā literatūrā „identitāte” tiek piesaukta nemitīgi, turklāt tik dažādos kontekstos un attiecībās, ka brīžiem grūti noprast, kas ar šo vārdu domāts.³⁸

Mūsdienu teorētiskajā leksikā tas ienāk no angļu valodas (identity). Ar pārsteigumu jākonstatē, ka arī tajā vārda lietojums ir visai nenoteikts: personība, individualitāte, tāpatība, identitāte policijā, muitā utt., – piemēram, viņš nokrāsoja matus, uzaudzēja bārdu (t. i., mainīja savu identitāti) un aizbēga pāri robežai. Šķiet, ka tieši šī termina nenoteiktība liedz to vairāk vai mazāk viennozīmīgi pārtulkot latviešu valodā.³⁹

Identitāti veido piederība konkrētai kultūras grupai. Katrs no mums pieder vairākām kultūras grupām. Kultūra ir jāsaprot galvenokārt kā koncepciju sistēma, pārlicības, attieksmes un vērtību orientācija, kas atspoguļojas gan cilvēka uzvedībā un rīcībā, gan ir redzama viņu garīgajos un materiālajos produktos. Vienkāršiem vārdiem sakot, kultūra ir ceļš, kā cilvēki dzīvo, tas, ko viņi dara, kā īsteno sevi un dzīvo saskarsmē ar apkārtējo pasauli. Piederību kādai konkrētai kultūras grupai var noteikt pēc vienas vai vairākām pazīmēm. Piemēram, cilvēkus mēs varam uztvert kā piederīgus vienai kultūras grupai pēc teritoriālās vietas, kur viņi dzīvo (rīdzinieki, tie, kas dzīvo Purvciemā, jūrmalnieki utt.).⁴⁰

Valsts konstitūcijas identitāte:

Mūsdienu valsts un tiesību attiecības ir simbiotiskas – valsts nevar eksistēt bez tiesībām, un tiesību īstenošanai nepieciešama valsts. Abas sabiedrības izpausmes formas šajā simbiozē kopīgi un mijiedarbojoties veido valsti kā noteiktu subjektu ar savu identitāti.⁴¹

³⁸ Kūlis R., Identitāte un atšķirība. Pieejams:

http://profizgl.lu.lv/pluginfile.php/32449/mod_resource/content/0/R._Kehehlis.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

³⁹ Turpat.

⁴⁰ Dupate K, Garokalna-Bihela G., Diskriminācijas novēršanas rokasgrāmata juridiskajām profesijām “Es un sabiedrība – mūsu iespējas un tiesības”, Pieejams:

http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/diskrimin._novers_digit.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁴¹ Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 61.punkts. Pieejams:

http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

Valsts teritorija ir nedalāma vienība, saikni ar to uztur tāds spēcīgs afekts kā patriotisms - tēvzemes mīlestība. Šis afekts ir ļoti svarīgs grupas politiskās pašsaglabāšanās elements.⁴²

Turklāt konkrēta valsts nav tikai nosacīts, abstrakts nosaukums, kam varētu pakārtot jebkuru saturu. Katrai valstij ir sava atsevišķa, unikāla identitāte. Valsts ir ne tikai tiesību subjekts, bet arī politisks subjekts, ekonomisks subjekts, tai var būt sava subjektivitāte arī no jebkura cita skatpunkta.⁴³

Valstsnācija – nācija, kura izveidojusi savu nacionālo valsti un nosaka tās nacionāli kulturālo identitāti.⁴⁴

Valstsnācijas jēdziens apzīmē nāciju, kurai tradicionāli ir izveidojusies vai kura politiskā cīņā ir ieguvusi savu valsti, un savas nācijas identitāti sasaista ar savas valsts identitāti, tātad iezīmē šīs valsts politisko, vēsturisko, juridisko un nacionāli kulturālo dimensiju.⁴⁵

Konstitūcija ietver sabiedrības kopējo gribu un izpratni par pareizu valsts pārvaldi un cilvēka dzīvi sabiedrībā. Konstitūcija ir sabiedrības kopējās gribas nesēja un vērtību krātuve.⁴⁶

Turklāt jautājumu par identitāti nedrīkst uztver vienkāršoti, statistiski. Identitāte laika gaitā attīstīsies, nākot klāt arvien jauniem uzslāņojumiem. Piemēram, visvecākā šodien spēkā esošā konstitūcija ir ASV konstitūcija, kas jau 228 gadus nosaka ASV konstitucionālo identitāti. Lai arī reālā dzīvē šodien ir pilnīgi citādāka nekā toreiz, kad konstitūcija tika pieņemta, no šīs konstitūcijas būtības izriet, ka 1787.gada ASV un mūsdienu ASV savā "kodolā" tomēr ir viena un tā pati valsts.⁴⁷

Ieguvusi savu valsti, valstsnācija ir atbildīga par savas identitātes turpinātību vai, kā tas precīzi formulēts Igaunijas konstitūcijā: valstij jānodrošina nācijas, valodas un kultūras saglabāšanu cauri gadsimtiem. Valstsnācijas pienākums ir gan būt iekļaujošai, jo par

⁴² Zobena A., *Ad locum: vieta, identitāte un rīcībspēja*. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014., 49.lpp.

⁴³ Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 61.punkts. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [06.05.2015.]

⁴⁴ Latvijas Republikas Kultūras ministrija, *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018)*, Pieejams: file:///C:/Users/L%C4%ABva/Downloads/KMPam_071011_integ.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁴⁵ Ēlerte S., *Identitāte un integrācija*, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/sarmite-elerte-identitate-un-integracija.d?id=40770157#ixzz3XArspjua> [aplūkots 06.05.2015.]

⁴⁶ Osipova S., *Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība*, *Jurista Vārds*, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁴⁷ Levits E., *Konstitucionālā identitāte atšķir valsti no valsts*. *Jurista Vārds*, 2012. 17.septembris, Nr. 40 (739). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251758-konstitucionala-identitate-atskir-valsti-no-valsts/> [aplūkots 06.05.2015.]

valstnācijai piederīgo var kļūt, gan tai, kopā ar mazākumtautībām jārūpējas, lai tiktu saglabāta "mazākumtautību savpatnība."⁴⁸

Valsts konstitucionālo identitāti nosaka konstitūcija materiālā izpratnē, proti, to var raksturot juridiski dokumenti un nerakstīti tiesību un cita veida principi, empīriski fakti, pieņēmumi un postulāti (konstitucionāli fakti), ko materiālā konstitūcija integrē juridiskā formā. Valsts konstitucionālā identitāte ir atspoguļota konstitūcijas rakstītajā tekstā, taču nav aprobežota ar to.⁴⁹

Valsts konstitucionālās identitātes elementi ir teritorija, tauta, valsts vara, specifiskais nacionāli kulturālais raksturs.⁵⁰ Ja viens no elementiem tiks mēģināts likvidēt, tad pazūd valsts.

Valsts konstitucionālā identitāte sastāv no valsts identitātes un valsts iekārtas identitātes.⁵¹ Valsts valststiesiskā identitāte ietver prasības, kuras valsts tiesībsubjektībai izvirza starptautiskās tiesības, taču tās ir papildinātas arī ar valststiesībām, kas piešķir konstitucionālai identitātei unikālas iezīmes. Starptautiskās tiesības nosaka valsts klasiskos elementus (teritoriju, tautu, valsts varu). Tās arī aizsargā esošo valstu nepārtrauktību un identitāti, īpaši, ja tā tiek apdraudēta ar starptautiskajās tiesībās aizliegtām metodēm.⁵²

Valsts valststiesiskās identitātes apjoms visām valstīm nav vienāds. Tas atkarīgs no attiecīgās valsts (materiālās) konstitūcijas, tās interpretācijas tiesību teorijā, judikatūrā, arī izpratnes sabiedrībā un politikā.⁵³

Valsts iekārtas identitāti veido triju pakāpju principi. Pirmkārt, universālie virsprincipi (jeb struktūrprincipi), kas attiecināmi uz jebkuras valsts iekārtu, kas pieder pie attiecīgā valsts iekārtas tipa (piemēram, pie demokrātiskas valsts iekārtas universāliem virsprincipiem pieder brīvas vēlēšanas). Otrkārt, katras valsts konkrētās iekārtas principi, kas, saskaņā ar nacionālo konstitūciju, tās izpratni, tradīcijām, tiek atzīti par konkrētās valsts iekārtas identitāti veidojošiem virsprincipiem (piemēram, gan ASV, gan Vācijā pie valsts iekārtas identitāti veidojošiem virsprincipiem tiek pieskaitīts federālisms). Treškārt, konkrētās valsts iekārtas

⁴⁸ Ēlerte S., Identitāte un integrācija, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/sarmite-elerte-identitate-un-integracija.d?id=40770157#ixzz3XArspjua> [aplūkots 06.05.2015.]

⁴⁹ Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 353.punkts. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [06.05.2015.]

⁵⁰ Levits E., Konstitucionālā identitāte atšķir valsti no valsts. Jurista Vārds, 2012. 17.septembris, Nr. 40 (739). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251758-konstitucionala-identitate-atskir-valsti-no-valsts/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁵¹ Šaboha I., Konstitucionālo tiesību komisija sniedz ierosinājumus Satversmes izmaiņām. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=250988> [aplūkots 10.05.2015.]

⁵² Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁵³ Turpat.

vienkāršie principi, kuri valsts dzīvē varbūt gana svarīgi un nozīmīgi, taču neietekmē valsts iekārtas identitāti valststiesiskā izpratnē (piemēram, parlamentārās demokrātijas nomaiņa uz prezidentālu demokrātiju).⁵⁴

Latvijā pastāv savs specifisks Latvijas demokrātijas modelis, to veido četri virsprincipi. Šāda principu sistēma ļauj labāk atklāt un analizēt valsts iekārtas struktūru un raksturu. Šie principi ir:

- Pirmais princips ir demokrātija šaurākā nozīmē, tas nozīmē, ka tauta pakļauj savai gribai valsti. No tā izriet brīvas vēlēšanas, valdības atbildība parlamenta priekšā, valsts iestāžu padotība valdībai un citi elementi, kas nodrošina demokrātiskās leģitimitātes ķēdi - no tautas līdz valsts varas lēmumiem;
- Otrais virsprincips ir tiesiskas valsts virsprincips. Tas nozīmē tiesību virsvadību, tātad valsts lēmumu pakļautību tiesību ietvaram. Tiesiskas valsts virsprincips zināmā mērā ierobežo demokrātijas virsprincipu, jo arī demokrātiskais vairākums nevar rīkoties pretrunā ar tiesībām;
- Trešais virsprincips, kas Latvijā ir samērā maz apzināts, ir sociāli atbildīgas valsts virsprincips. Latvija, kā to apstiprina arī Satversmes tiesas judikatūra, tomēr vairāk balstās uz Eiropas valstu tradīcijām, uzskatot, ka vismaz kaut kāds absolūtais minimums sociālās drošības jomā valstij ir jānodrošina;
- Ceturtais virsprincips, kas izriet no demokrātijas jēdziena Latvijā, ir nacionālas valsts virsprincips. Tas, ka Latviju ir dibinājusi latviešu nācija, ir statisks moments. Savukārt dinamiskais moments, kas no šī fakta izriet, izpaužas valsts pienākumos iedzīvināt šo virsprincipu praksē - aizsargāt un attīstīt latviešu valodu un kultūru, tai skaitā nodrošināt latviešu valodai vienīgās valsts valodas statusu, mācīt šo valodu skolās, atbalstīt dažādas nacionālās kultūras nozares utt.⁵⁵

Valstsnācijai piederīgie nav hierarhiski pārāki par pārējiem valstī dzīvojošajiem. Tas vienkārši ir jēdziens, kas apraksta piederību noteiktai valststiesiskai kategorijai. Cilvēktiesības Latvijā vienādā apjomā tiek nodrošinātas gan valstsnācijai, gan mazākumtautībām

⁵⁴ Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 361.punkts. Pieejams:

http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁵⁵ Levits E., Konstitucionālā identitāte atšķir valsti no valsts. Jurista Vārds, 2012. 17.septembris, Nr. 40 (739).

Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251758-konstitucionala-identitate-atskir-valsti-no-valsts/> [aplūkots 06.05.2015.]

piederīgajiem, gan imigrantiem. Pilsoņu tiesības vienādā apjomā pienākas visiem pilsoņiem, neatkarīgi no tautības.⁵⁶

Nācijas identitāte:

Nācija – tauta, kurai ir sava nacionāla valsts vai kura cīnās, lai to iegūtu. Piemēram, latvieši ir nācija kopš 20.gadsimta sākuma, kad latviešu tautā sāka izplatīties latviešu valstiskās pašnoteikšanās ideja. Tā īstenojās 1918.gadā, kad, izmantojot tautu pašnoteikšanās tiesības, tika nodibināta latviešu tautas nacionālā valsts – Latvija. Kā kultūras nācija latvieši izveidojās agrāk – 19.gadsimtā. Kultūras nācijas pazīmes: vienojoša nacionālā kultūra, valoda, kopības apziņa, kopīgas nacionālās intereses un gatavība tās aizstāvēt.⁵⁷

Nācijas, tāpat kā tautas, pamatā ir kopīga izcelsme - "vienas asinis" kopējā teritorijā. Nācijas valsts jau noteikti ir nacionāla, neatkarīga un suverēna. Nācija no tautas atšķiras ar saliedētību un nacionālo ideālu vienotību, ar stipru nacionālo inteliģenci. Nācijai ir sava nacionālā ideoloģija, kura ir arī valsts ideoloģijas pamatā. Nācijas intereses ir arī valsts nacionālās intereses.⁵⁸

Nācijai atšķirībā no tautas ir izveidojies stabils garīgais un fiziskais etnosa paš aizsargāšanās instinkts. Nāciju var iznīcināt tikai vardarbīgi no ārienes. Nācija, ja šīs vardarbības rezultātā zaudē savu valsti, iekšēji sagatavota pašorganizācijai atbrīvošanās cīņām - tā nekad nesamierināsies ar savas neatkarības zaudēšanu.⁵⁹

Nacionālā identitāte – personas identitātes daļa, kas vieno to ar citām personām, kurām ir līdzīgas nacionāli kulturālās pazīmes. Valoda, vērtību, uzvedības modeļu, kultūras simbolu kopums, sociālā atmiņa ir pamats, uz kura tiek veidota un uzturēta cilvēka piederība nācijai, nācijai piederīgo savstarpējā vienotība. Nacionālā identitāte ietver ideju par ikvienas nācijas unikalitāti, bet ne pārākumu, atšķirību no citām nācijām, ideju par nācijai piederīgo cilvēku savstarpējo kopību un ideju par nācijas nepārtrauktību.⁶⁰

Ir kļūdaina tendence par nāciju uzskatīt visus valsts iedzīvotājus, neatkarīgi no to etniskā un pilsoniskā sastāva, vai tikai visus valsts pilsoņus. Apvienoto Nāciju Organizācija it

⁵⁶ Ēlerte S., Identitāte un integrācija, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/sarmite-elerte-identitate-un-integracija.d?id=40770157#ixzz3XArspjua> [aplūkots 06.05.2015.]

⁵⁷ Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), Pieejams: file:///C:/Users/L%C4%ABva/Downloads/KMPam_071011_integ.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁵⁸ Ābele A., Par tautu. Latviešiem- būt vai nebūt? Vieda, Rīga, 2011., 64.lpp.

⁵⁹ Turpat, 65.lpp.

⁶⁰ Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), Pieejams: file:///C:/Users/L%C4%ABva/Downloads/KMPam_071011_integ.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

kā pārstāvot tādas "nācijas", kaut faktiski tā šodien pārstāv tikai suverenas un neatkarīgas valstis.⁶¹

Konstitūcija kā pamatdokuments var pastāvēt tikai valodas formātā. Valoda, kurā konstitūcija tiek pieņemta, ir uzskatāma par valsts valodu. Tā kā konstitūcija ir nācijas gribas simbols un vērtība, tad arī valoda, kurā tā ir pieņemta, ir vērtība.⁶²

Nācija nevar sastāvēt no daudzkulturālām dažādās valodās runājošām etniskām kopienām. Tādā tā nav nacionālā, bet valstiskā vienotība, kas balstās uz izdzīvošanas apsvērumiem.⁶³

Nacionālisms var izpausties gan kā nācijas identitātes un vērtību aizsardzība, gan kā savas nācijas vērtēšana un pozicionēšana augstāk par citām.⁶⁴

Nācija veido saikni starp citām kolektīvajām identitātēm, un kuru veidojošās tautas un imigrantu kopienas pēctečus vieno zināma kopīga politiskā vēsture, politiskās robežas, mentalitāte un pasaules redzējums, kultūrtelpa un savstarpējā solidaritāte. Novērojamas līdzības bieži vien tiek traktētas kā kopējas izcelsmes pierādījumi. Iedomāta tā ir, jo eksistē tikai cilvēku prātos - tās locekļi cits citu nepazīst un nevar pazīt, taču, neraugoties uz to, viņiem ir priekšstats par savu kopību. Ierobežota tā ir, jo nācijas jēdziens attiecas uz konkrētu teritoriju apdzīvojošu sabiedrību, bet suverēna tā ir, jo vērsta uz neatkarīgu valsti.⁶⁵

Viens no būtiskiem jebkuras nācijas nacionālo identitāti veidojošajiem faktoriem blakus valodai, kultūrai, vēsturiskajai likteņkopībai ir sociālā atmiņa jeb vēstures priekšstats.⁶⁶

Sociālā atmiņa ir kolektīva atmiņa. Neviens cilvēks nedzīvo tikai ar savu personīgo atmiņu. Tas būtu pārāk šauri, ierobežojoši, un, nezinot situācijas vai parādības cēloņus, kas vienmēr ir vēsturiski, viņš nespētu arī adekvāti rīkoties. Katrā ziņā cilvēks "zina" daudz vairāk nekā tikai to, ko viņš ir piedzīvojis. Viņa personīgie piedzīvojumi, kombinēti ar līdzdalību sabiedrības sociālajā atmiņā, lielā mērā veido cilvēka personisko identitāti, viņa unikālo personību. Līdzīgi cilvēku personīgie piedzīvojumi un līdzīga sociālā atmiņa, ko cilvēki ir ieguvuši no kolektīvā sociālās atmiņas "rezervuāra", veido līdzīgas pasaules uztveres un līdz ar to arī līdzīgu politisko izturēšanos. Kopēja sociālā atmiņa ir sabiedrības saistviela.⁶⁷

⁶¹ Ābele A., Par tautu. Latviešiem- būt vai nebūt? Vieda, Rīga, 2011., 65.lpp.

⁶² Osipova S., Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība, Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁶³ Ābele A., Par tautu. Latviešiem- būt vai nebūt? Vieda, Rīga, 2011., 65.lpp.

⁶⁴ Kas ir nacionālisms? Pieejams: <http://nacionala-identitate.lv/2015/02/20/kas-ir-nacionalisms/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁶⁵ Nācija. Pieejams: <http://vesture.eu/index.php/N%C4%81cija> [aplūkots 06.05.2015.]

⁶⁶ Levits E., Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku., Jurista Vārds, 2012. 3.janvāris, Nr. 1 (700). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/242196-par-nacionalo-identitati-un-demokratisku-atminu-politiku/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁶⁷ Turpat.

Kolektīvā atmiņa Latvijā nav dalāma ne pa etniskajām, ne sociālajām, ne lingvistiskajām, ne pārticības līnijām. Iespējams, ka vienīgās Latvijas kolektīvās atmiņas robežlīnijas ir vispārcilvēciskā morāle, kas spēj vienot sabiedrību tās attieksmē pret pagātni.⁶⁸

Personas identitāte:

Mūsu identitāte veidojas jau bērnībā. Primārais mūsu identitātes loks ir – dzimums, etniskā piederība, dzīves vieta, ģimenes modelis, kurā dzīvojam, pamatvērtības, kas dominē vidē, kur augam. Piedzimstot, mūsos nav ielikts, kādas lomas mums jāspēlē atkarībā no piederības konkrētai grupai. Piemēram, meitenēm nav iedzimta vēlme spēlēties ar lellēm un puīšiem ar mašīnām. To mums pasaka priekšā sabiedrība, informācija sabiedriskajā telpā, draugi, vecāki, apkārtējo cilvēku gaidas uz konkrētu mūsu rīcību. Bērnībā mēs nekaunamies par savu identitāti, mēs uztveram savu uzvedību, izskatu, trūkumus vai priekšrocības kā pašsaprotamus elementus. Saskaroties ar citām sabiedrības grupām – bērnudārzā, pagalmā, skolā, pārceļoties no savas dzīves vietas uz citu (piemēram, no laukiem uz pilsētu), mēs nonākam saskarsmē ar citādo, citām vērtībām un sākam mācīties, ko nozīmē būt “normai”. Aizvien pieaugot, mēs saskaramies ar sabiedrībā valdošām normām, pieņēmumiem, kā kurai grupai ir jāuzvedas, kādai jābūt mūsu sociālajai lomai.⁶⁹

Persona ir dzīva būtne ar individuālu, specifisku raksturu, raksturu iezīmju kopumu, kas veido individuālu personību.⁷⁰ Identitāte raksturo cilvēka būtību, veidu kā viņš par sevi domā, veidu, kā viņu uztver, redz apkārtējā pasaule un rakstura iezīmes, kas atšķir konkrēto personību.⁷¹

Identitāte ir personas uztvere par to, kas viņš / viņa ir. Identitāti bieži ietekmē tas, kā mēs uztveram sevi, kā mēs vēlētos, lai mūs uztver citi, un veidu, kādā mēs faktiski tiekam uztverti. Pastāv daudz dažādu socioloģijas un psiholoģijas virzienu, kas definē identitāti dažādos veidos. Viens no visbiežāk lietotajiem un pieņemtajiem veidiem, kā saprast identitāti pašreiz, ir uztvert sevi kā nestatisku un elastīgu būtni, kas var mainīties laika gaitā, atkarībā no sociālās vides, kuras daļa ir cilvēks.⁷²

Katrs indivīds ir vienlaikus piederīgs daudzām sociālām un kultūras grupām, tad, runājot par cilvēka identitāti, ir pieņemts runāt par viņa daudzajām identitātēm: profesionālo, sociālo, etnisko, politisko, ticības, kultūras u.c.

⁶⁸ Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitāte, Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014., 205.lpp.

⁶⁹ Dupate K, Garokalna-Bihela G., Diskriminācijas novēršanas rokasgrāmata juridiskajām profesijām “Es un sabiedrība – mūsu iespējas un tiesības”, Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/diskrimin._novers_digit.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁷⁰ Dictionary, Person, Pieejams: <http://www.thefreedictionary.com/person> [aplūkots 06.05.2015.]

⁷¹ Dictionary, Identity, Pieejams: <http://www.yourdictionary.com/identity> [aplūkots 06.05.2015.]

⁷² Vārdnīca, Pieejams: <http://teachers.ittakesallkinds.eu/lv/glossary/GHI> [aplūkots 06.05.2015.]

Lai gūtu pārlicību par identitāti, personas vārds dažkārt ir jāapvieno ar citiem datiem (dzimšanas datums, vecāku vārdi, adrese vai sejas fotogrāfija), lai novērstu iespēju sajaukt šo personu ar iespējamajiem vārdabrajēm. Piemēram, informāciju, ka Jānim pieder konkrēta naudas summa, var uzskatīt par tādu, kas attiecas uz identificētu individu, jo tā ir saistīta ar personas vārdu. Vārds ir konkrēta informācijas sastāvdaļa, kas atklāj, ka indivīds lieto tieši šo burtu un skaņu kombināciju, lai atpazītu sevi un lai viņu atpazītu citas personas, ar kurām viņš nodibina attiecības. Vārds var būt arī sākotnējā informācija, kas norāda uz to, kur persona dzīvo vai kur to var atrast, tas var sniegt informāciju par ģimenes locekļiem (ar uzvārda palīdzību) un dažādām tiesiskām vai sociālām attiecībām, kas saistītas ar šo vārdu (izglītības dati, medicīniskie dati, bankas konti). Pastāv iespēja arī uzzināt šīs personas izskatu, ja vārdam piesaista fotogrāfiju. Visas šīs ziņas saistībā ar vārdu ļauj atpazīt un noteikt konkrētu individu ar miesu un asinīm, tādējādi ar identifikatoru palīdzību informācija tiek saistīta ar fizisku personu, ko iespējams atšķirt no citiem indivīdiem.⁷³

Būtisks aspekts ir sociālās identitātes teorija, kura tika izstrādāta 1979.gadā pateicoties Tajfelam un Tēneram (Tajfel and Turner). Sākotnēji tika izstrādāta, lai varētu izprast psiholoģisko pamatu kādēļ veidojas diskriminācija starp personu grupām. Šobrīd šī teorija balstās uz izziņas un motivācijas pamata bāzes, kas saistīta ar problemātiskiem jautājumiem, kas veidojas grupas iekšienē. Sociālās identitātes teorijā personai nav viena vienīga būtība, bet drīzāk vairākas personības, kas atsaucās uz dažādiem sociālajiem stāvokļiem un grupu piederības. Atšķirīgi sociālie konteksti var aktivizēt indivīdu domāt, sajūst un uzvesties atkarībā no personības, ģimenes vai nacionalitātes. Atkarībā no personības līmeņa indivīdam var būt vairākas sociālās identitātes, šī sociālā identitāte ir personas pašveidota no piederības konkrētajai sociālajai grupai. Citiem vārdiem sakot, tā ir individuāli bāzēta uztvere, kas definē mūs saistībā ar piederību kādai konkrētai grupai. Šo jēdzienu var atšķirt no personības identitātes, kas vairāk attiecas uz sevis izzināšanu un saistībā ar indivīda unikālajām rakstura iezīmēm.⁷⁴

Subjekta identitāte ir nesaraujami saistīta ar tā esību. Subjekta identitātes iznīcināšana nozīmē subjekta paša iznīcināšanu.⁷⁵

⁷³ Darba grupa, Atzinums Nr. 4/2007 par „personas datu” jēdzienu. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_lv.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁷⁴ University of twente, SOCIAL IDENTITY THEORY. Pieejams: http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Interpersonal%20Communication%20and%20Relations/Social_Identity_Theory/ [aplūkots 06.05.2015.]

⁷⁵ Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis „Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 353.punkts. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

Piederība vietai, pakļautība kopīgai labai vai sliktai pārvaldībai, garīgās radniecības izjūta vērtīborientācijā, domāšanas veidā un dzīvesstilā ir pamatstruktūras, kas veido indivīda un grupas identitāti.⁷⁶

Katrai valstij ir pamatvērtības, kas valsti padara par to, kas tā ir.⁷⁷ Nākamajā nodaļā aplūkosim ar kādiem mehānismiem ir iespējams aizsargāt identitāti.

2.2. Mehānismi identitātes aizsardzībai

E. Smits, pētīdams nacionālo identitāti, apkopojis vairāku autoru tekstus par nacionālo simboliku un norāda, ka grupas autonomiju, identitāti, vienotību un brālību izsaka noteikta zīmju valodas sistēma. E. Smits detalizēti uzskaita identitātes simboliskās zīmes. Tās ir "karogi, himnas, parādes, naudaszīmes, galvaspilsētas, zvēresti, tautastērpi, folkloras muzeji, kara varoņu pieminekļi, mirušo atceres pasākumi, pases un nacionālās robežas, kā arī mazāk acīs kritošas realitātes: atpūtas, izklaidēšanās, sporta un spēļu vietas, lauku ainasvas, tautas varoņi un varones, burvju pasakas, uzvedības normas, arhitektūras stils, amatniecība un māksla, pilsētu izveides modeļi, tiesu procedūras, izglītības prakse un militārākārtība - visi tie īpatnējie tikumi, ieražas, stili, kā arī rīcības un jūtu izpausmes varināti, kas ir kopīgi konkrētās kultūrvēsturiskās sabiedrības locekļiem". Identitātes simbolu uzskaitīju E. Smits noslēdz ar rezumējumu par funkcijām, kuras sociālas grupas identitātes simbolu veic. "Piedaloties ceremonijās, rituālos un lietojot atbilstošus simbolus, ikviens sabiedrības loceklis iekļaujas tās dzīvē, jūtu un vērtību sistēmā un tādējādi allaž no jauna nodod sevi tās likteņa ziņā. Simbolika un ceremonijas palīdz nodrošināt vēsturiskas un likteņlemtas abstrakstas kopienas nepārtrauktību".⁷⁸

Valstsnācijai ir īpaša atbildība par šo pamatvērtību saglabāšanu. Taču arī mazākumtautību pārstāvjiem, kas dzīvo šajā valstī, ir sava atbildība par valsts pamatvērtību saglabāšanu, vai viņiem vismaz ir jārespektē valsts un pilsoniskās sabiedrības pamatvērtības un intereses.⁷⁹

⁷⁶ Zobena A., Ad locum: vieta, identitāte un rīcībspēja. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014., 54.lpp.

⁷⁷ Latviešu valsts aģentūra, Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība - identitātes pamats un valstiskuma kodols, Pieejams: http://www.valoda.lv/Aktualitates/LATVIESU_VALODA_IR_LATVIJAS_PAMATVERTIBA_-_IDENTITATES_PAMATS_UN_VALSTISKUMA_KODOLS/950/mid_521 [aplūkots 06.05.2015]

⁷⁸ Zobena A., Ad locum: vieta, identitāte un rīcībspēja. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014., 54.lpp.

⁷⁹ Latviešu valsts aģentūra, Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība - identitātes pamats un valstiskuma kodols, Pieejams: http://www.valoda.lv/Aktualitates/LATVIESU_VALODA_IR_LATVIJAS_PAMATVERTIBA_-_IDENTITATES_PAMATS_UN_VALSTISKUMA_KODOLS/950/mid_521 [aplūkots 06.05.2015]

Tas nenozīmē, ka cittautiešiem jāatsakās no savas nacionālās identitātes. Tā ir katra personīga lieta. Taču tas nozīmē, ka viņiem ir jāapgūst arī valstsnācijas identitāte.⁸⁰ Visiem ir skaidri jāapzinās, kādā valstī dzīvo, jāzina, jāakceptē un jāpārņem valsts politiskās, valstiskās un nacionālās pamatvērtības.⁸¹

Šajā nodaļā vairāk pievērsīsim uzmanību valodai. Vārds jeb valoda, doma, ideja ir viens no atskaites punktiem sabiedrības izveidei un pastāvēšanai. Valoda pilnveido cilvēku no bioloģiskas būtnes par sociālu būtni, dodot iespēju saziņai ar citiem cilvēkiem, liekot pamatu domāšanai, veidojot cilvēka identitāti. Valoda palīdz integrēties konkrētā sabiedrībā. Valoda ir būtiska nacionālās identitātes sastāvdaļa. Pastāv vairāki kritēriji, kas nosaka nacionālo identitāti, piemēram, dzimšanas vieta, pilsonība, dzīvesvieta, valoda, reliģija un lojalitāte pret valstī pastāvošajiem likumiem un valdošajām institūcijām. Taču viss minētais kalpo tikai par papildu raksturlielumiem nacionālās identitātes būtībai – piederības sajūtai.⁸² Valoda atšķir vairākas tautas vienu no otras, tā raksturo nāciju, tautu. Ar valodu sabiedrība sazinās savā starpā, veido kultūru. Ar valodas palīdzību mēs domājam un izsakam savas domas.

Visai tradicionāls ir konstitūcijas modelis, kurā konstitūcijas preambulā vai pirmajos pantos tiek noteikti konkrētās nācijas pamatu pamati – vissvētākās vērtības. Pēdējos gadu desmitos ļoti dažādas pasaules valstis papildina savas konstitūcijas ar normām, kurās valoda tiek noteikta kā valsts pamats, valsts simbols, t. i., konstitucionāla vērtība, ar visaugstāko juridisko aizsardzības līmeni. Valoda kā valsts suverenitātes simbols un saturs tiek nostiprināta līdz ar valsts pamatiem un valsts simboliku. Piemēram Francijas 1958. gada 4. oktobra konstitūcijā 1992. gada 25. jūnijā tika veikti papildinājumi. Konstitūcijas I daļas "Par suverenitāti" 2. pants tika papildināts ar pirmo punktu "Franču valoda ir Republikas valoda", atstājot aiz valodas kā nācijas suverenitātes pamata valsts karogu, himnu, republikas devīzi un principu. Jemenas Republikas 1994. gada 29. septembra konstitūcijas 2. pants nosaka: "Islāms ir valsts reliģija un arābu valoda ir valsts valoda." Simptomātiski, ka gan jaunas valstis, gan valstis ar ievērojamu pieredzi, aptuveni vienā laikā nostiprina valsts valodas statusu savās konstitūcijās. Baltijas valstis, kurām valsts valoda ir īpaši nozīmīgs jautājums, nebūt nav ne pirmās, ne vienīgās, kas savās konstitūcijās nostiprina valsts valodu kā vienu no valsts pamatvērtībām.⁸³

⁸⁰ Levits E., Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku., Jurista Vārds, 2012. 3.janvāris, Nr. 1 (700). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/242196-par-nacionalo-identitati-un-demokratisku-atminu-politiku/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁸¹ Turpat.

⁸² Osipova S., Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība, Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁸³ Turpat.

Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā 1.teikumā ir teikts, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Arī Latvijas konstitūcijā valsts valoda ir noteikta kā valsts pamats, valsts simbols. Kā arī Valsts valodas likuma mērķis ir nodrošināt latviešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, latviešu tautas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tiesības brīvi lietot latviešu valodu jebkurā dzīves jomā visā Latvijas teritorijā, mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, ievērojot viņu tiesības lietot dzimto valodu vai citas valodas, latviešu valodas ietekmes palielināšanu Latvijas kultūrvidē, veicinot ātrāku sabiedrības integrāciju.

Vēsturiski pirmās konstitūcijas neizcēla valodu kā konstitucionālās aizsardzības objektu vai nācijas simbolu, jo tas bija tik pašsaprotami, ka tautai ir sava valoda. Jaunām nācijām, kuras pirmo reizi ieguva iespēju veidot savu valstiskumu un pieņemt konstitūciju, šīs tiesības bija īsts izaicinājums.⁸⁴

No visiem sociāliem fenomeniem valoda ir pati autonomākā un konservatīvākā, ar tās palīdzību cilvēks iemācās saprast sevi un veidot attiecības ar apkārtni. Filozofi norāda, ka valoda kaut kādā ziņā ir mītiska, jo daba nesaprot cilvēka valodu, savukārt, cilvēka valoda palīdz veidot cilvēka dabu. Savā dzimtajā vai kādā citā valodā cilvēks stāsta par sevi. Viņš līdzīgi kā Vecās Derības radītājs runā un rada. Ar valodu, runājot un stāstot, mēs radām sevi, jo stāstot identificējamies ar teikto, saplūstam ar to, tādejādi radām savu dzīves pasauli. Socioloģiski raugoties valoda norāda ne tikai uz piederību valodu grupai, tautai vai dialektam. Ar valodas palīdzību cilvēks stāsta par sevi un piederību savai kultūrai, tās iekšienē kādai noteiktai valodas izmantojuma tradīcijai. Stāstīšana pati par sevi jau ir noteiktas valodas vides radīšana, kas klausītājam spēj pateikt kaut ko būtisku par stāstītāju. Varam teikt, ka visa civilizācijas kultūra gadu tūkstošu laikā ir veidojusies kā stāsts, vēstījums ar noteiktu attieksmi, un tādejādi uzrādot kaut ko svarīgu sabiedrībai, kurai tiek vēstīts.⁸⁵

Valsts valodas funkcija ir instrumentāla, kas nozīmē: valoda tiek lietota visā valsts teritorijā visās sociolingvistiskajās jomās, t.i., valsts varas un pārvaldes institūcijās, pašvaldībās, bruņotajos spēkos un policijā, izglītībā un kultūrā, sadzīves pakalpojumu un citās jomās; valodas prasme ir nepieciešama, lai varētu ieņemt noteiktus amatus un strādāt noteiktās profesijās.⁸⁶

⁸⁴ Osipova S., Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība, Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁸⁵ Beitnere M., Valoda un identitāte socioloģijas skatījumā, Pieejams: http://www.valoda.lv/downloadDoc_27/mid_527 [aplūkots 06.05.2015.]

⁸⁶ Latviešu valsts aģentūra, Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība - identitātes pamats un valstiskuma kodols, Pieejams: http://www.valoda.lv/Aktualitates/LATVIESU_VALODA_IR_LATVIJAS_PAMATVERTIBA_-_IDENTITATES_PAMATS_UN_VALSTISKUMA_KODOLS/950/mid_521 [aplūkots 06.05.2015]

Ministru kabineta noteikumu Nr. 114 " Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" mērķis ir nodrošināt personvārda rakstības atbilstību latviešu valodas normām un aizsargāt personu pret nepamatotu tās vārda un uzvārda pārveidošanu, kā arī pret iestāžu atteikšanos atzīt tāda personas dokumenta piederību attiecīgajai personai, kurā tās vārda un uzvārda ieraksts atšķiras no ieraksta citā (agrāk izdotā) šīs personas dokumentā.

Mencenas lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka vizuālā atšķirība starp atveidoto rakstību ("Mencena") un oriģinālo rakstību ("Mentzen") ir pietiekami liela, lai neuzmanīgs vērotājs varētu apšaubīt to, ka runa ir par vienu un to pašu uzvārdu. Vienlaikus tika atzīts, ka katrai līgumslēdzējvalstij, ievērojot ECK aizsargātās tiesības, ir tiesības noteikt un reglamentēt valsts valodas vai valodu lietošanu personu apliecinošos un citos oficiālajos dokumentos. Šajā sakarā Eiropas Cilvēktiesību tiesa atgādināja, ka valsts iestādes un, jo īpaši, tiesas, pateicoties tam, ka tām ir tiešs un pastāvīgs kontakts ar valsts dzīvi, atrodas principā labākā pozīcijā nekā starptautiska tiesa, lai lemtu par iejaukšanās nepieciešamību tik īpašā un jūtīgā sfērā. Tādējādi konstatējams leģitīms mērķis „citu tiesību un brīvību aizsardzība”. Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa atgādināja – tas, ka kāda valsts kādā konkrētā tiesību jautājumā atrodas izolētā situācijā, uzreiz nenozīmē, ka tas pārkāpj ECK, it īpaši jomā, kura ir tik cieši saistīta ar katras valsts kultūras un vēstures tradīcijām. Tādējādi Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka tās kompetencē nav lemt par Latvijas izvēlēto uzvārdu rakstības sistēmu kā tādu. Tās vienīgais uzdevums ir pateikt, vai iesniedzējas uzvārda rakstības pielāgošana, kuru šajā lietā veica valsts iestādes, var pārkāpt viņas Konvencijas 8.pantā garantētās tiesības. Nobeigumā tiesa norādīja, ka nav izslēgts, ka noteiktos gadījumos tas var radīt problēmas attiecībā uz tiesību izmantošanu Konvencijas izpratnē. Šī iemesla dēļ valsts iestādēm ir jāturpina uzmanīgi uzraudzīt šī joma. Tomēr konkrētajā gadījumā Latvijas iestādes nav pārkāpušas šajā jomā tām piešķirto rīcības brīvību.⁸⁷

Multikulturālisms var apdraudēt valsts valodas skaidrību un vispār nacionālo nozīmi. Prakse rāda, ka valstīs veidojas grupas, kuras nezina valsts valodu un nevēlas to apgūt. Turklāt personas, komunicējot interneta vidē, neievēro vai maina dzimtās valodas gramatiku. Tiek apdraudēta valodas tīrība. Ar šīm problēmām ir saskārušās visas attīstītās demokrātiskās valstis. Tāpēc parādās skaidra un nepārprotama nepieciešamība pēc papildu aizsardzības

⁸⁷ Biksiniiece - Martinova L., Personvārdu rakstība un cilvēktiesības. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/files/content/personvardu%20rakstiba.pdf> [aplūkots 06.05.2015.]

valsts valodai. Procesi norāda, ka valstis sāk novērtēt savas valodas kā vērtības jau pie pirmajiem apdraudējumiem un mēģina juridiski tās aizsargāt.⁸⁸

Piemēram, Francijā katru gadu valdība sniedz ziņojumu parlamentam par valsts valodas stāvokli valstī, kas parlamentā tiek plaši apspriests. Jau dažus gadus tur ir arī nacionālās identitātes ministrs, kura uzdevums ir veicināt nacionālās identitātes stiprināšanas politiku, kā arī veicināt imigrantu - arī tādu, kas tur dzīvo jau otrajā, trešajā, ceturtajā paaudzē, - iekļaušanos franču valstnācijā, lai mazinātu etnisko un sociālo spriedzi.⁸⁹

Pēc autores domām, arī Latvijā vajadzētu sniegt ziņojumus parlamentam par valsts valodas stāvokli valstī, jo tas stiprinātu nacionālo identitāti. Kā arī vajadzētu iedibināt nacionālās identitātes ministru, kas stiprinātu valsts politiku, sabiedrību, sniegtu izsmeļošus ziņojumus par valsts valodas stāvokli valstī.

⁸⁸ Osipova S., Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība, Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁸⁹ Levits E., Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku., Jurista Vārds, 2012. 3.janvāris, Nr. 1 (700). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/242196-par-nacionalo-identitati-un-demokratisku-atminu-politiku/> [aplūkots 06.05.2015.]

3. PERSONAS DATI KĀ IDENTITĀTES RAKSTURLIELUMI UN TO AIZSARDZĪBAS MEHĀNISMI

Nav šaubu, ka moderno un jauno tehnoloģiju mērķis ir atvieglot dzīvi, dodot jaunas iespējas to lietotājiem. Līdz ar tehnoloģiju attīstību strauji norit arī informācijas aprīte, bet no tās izriet jautājums par datu aizsardzību.⁹⁰

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EC nosaka, ka personas dati ir jebkura informācija attiecībā uz identificētu vai identificējamu fizisku personu ("datu subjektu"); identificējama persona ir tā, kuru var identificēt tieši vai netieši, norādot reģistrācijas numuru vai vienu, vai vairākus šai personai raksturīgus fiziskās, fizioloģiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoros.

Fizisko personu datu aizsardzības likumā 2.panta trešajā daļā teikts, ka personas dati ir jebkāda informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisko personu.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 95/46/EC definīcija ir plašāka par Fizisko personu datu aizsardzības likuma definīciju.

No minētās definīcijas nepārprotami izriet, ka personas datu aizsardzība tiek piemērota tikai attiecībā uz fiziskajām personām, kas ir identificējamās. Proti, datu aizsardzība nevar tikt attiecināta uz juridiskajām personām. Vienlaikus jāņem vērā, ka personas datu aizsardzība ir attiecināma uz ikvienu fizisku personu, neatkarīgi no tā, vai šī persona atrodas Latvijas Republikas teritorijā vai arī ārvalstīs, ir Latvijas, citas valsts pilsonis vai bezvalstnieks, kā arī neatkarīgi no tā, kāds ir šīs personas tiesiskais statuss. Proti, vai šī persona konkrētajās tiesiskajās attiecībās uzstājas kā patērētājs, darbinieks, darba devējs vai kā citādi.⁹¹

Personas dati ir gan tāda informācija, saskaņā ar kuru fiziskā persona jau ir identificēta, gan arī tāda informācija, pēc kuras personu ir iespējams identificēt. Piemēram, personas dati ir fiziskas personas vārds, uzvārds, adrese, personas kods un citas ziņas. Par personas datiem ir uzskatāma arī jebkāda cita informācija, kas attiecas uz jau identificēto personu, vai arī uz to datu apjomu, pēc kuriem personu ir iespējams identificēt. Ja pie personas vārda, uzvārda tiek pievienotas citas ziņas (piemēram, telefona numurs), kas raksturo identificēto personu, tās kļūst par personas datiem. Telefona numurs, adrese vai cita informācija bez sasaistes ar identificētu vai identificējamu personu nav personas dati.⁹²

⁹⁰ Bordāns J., Likumdošanas aktualitātes veselības aprūpes jomā. Jurista Vārds, 08.10.2013., Nr. 41 (792). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/260688-likumdosanas-aktualitates-veselibas-aprupes-joma/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁹¹ Eglīte E., Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011. 4.oktobris., Nr. 40 (687). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237034-personas-datu-apstrades-tiesiskie-aspekti/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁹² Ruķers, M., Fizisko personu datu aizsardzības likuma komentāri. SIA „E-sabiedrības risinājumi”, 2008, 17.lpp.

Jāņem vērā, ka Fizisko personu datu aizsardzības likums ir piemērojams tikai attiecībā uz tādiem datiem, pēc kuriem ir iespējams identificēt fizisko personu, kā arī uz datiem kopā ar tādu datu apstrādātāja rīcībā esošu informāciju, pēc kuras iespējams identificēt personu. Tas nozīmē, ka uz tādiem datiem, pēc kuriem viennozīmīgi ir iespējams identificēt personu, piemēram, personas vārds, uzvārds, personas kods, vienmēr būs attiecināms Fizisko personu datu aizsardzības likumā noteiktais regulējums. Taču ir iespējama arī tāda situācija, kad organizācija par personu uzkrāj datus, pēc kuriem šī persona nav identificējama, taču, savietojot šos datus ar citu informāciju, kas ir vai varētu būt šīs organizācijas rīcībā, vai publiski pieejamu informāciju, persona var tikt identificēta. Šajā gadījumā dati ir uzskatāmi par tādiem fiziskas personas datiem, uz kuriem ir attiecināmas Fizisko personu datu aizsardzības likumā ietvertās tiesību normas. Šāda situācija ir iespējama, kad, piemēram, kādai darbinieku daļai ir pieeja sistēmai, kurā uzkrātie dati ir anonīmi, savukārt citai darbinieku daļai ir pieeja identifikatoriem, bet nav pieejas anonimizētajai informācijai. Šajā situācijā dati būs uzskatāmi par aizsargājamiem personas datiem, jo kādam no darbiniekiem teorētiski ir iespējams šo informāciju savietot. No minētā izriet, ka, lemjot par to, vai informācija ir uzskatāma par personas datiem, ir jāņem vērā visa informācija, kas ir vai var būt tiesību subjekta rīcībā.⁹³

Ministru kabineta noteikumos Nr. 114 " Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju" ir teikts, ka personas vārds un uzvārds ir šīs personas privātās dzīves neatņemama sastāvdaļa, un tās ierobežojums, atveidojot vai pielīdzinot personas vārdu vai uzvārdu, pieļaujams tikai leģitīmu mērķu sasniegšanai.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedumā SKA– 193/2010 minēts, ka personas datu – tostarp arī ziņu par dzīvesvietu – nodošana trešajai personai ir regulēta vairākos normatīvajos aktos, kuros noteikta arī kārtība, kas jāievēro, lai attiecīgos datus varētu saņemt trešā persona. Viens no gadījumiem, kad likums pieļauj datu izsniegšanu trešajai personai, ir tad, ja datu apstrāde nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, realizētu trešās personas likumiskās intereses. Tādējādi privātās dzīves ierobežojuma mērķis var būt citu personu aizsardzība. Tomēr, lai iestāde un tiesa varētu secināt, vai pieprasītie personas dati ir izsniedzami (vai datu subjekta privātās dzīves ierobežojums ir nepieciešams un samērīgs), ir jānoskaidro, vai ar šo konkrēto ierobežojumu attiecīgo mērķi var sasniegt, vai nav citi

⁹³ Eglīte E., Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011. 4.oktobris., Nr. 40 (687). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237034-personas-datu-apstrades-tiesiskie-aspekti/> [aplūkots 06.05.2015.]

līdzekļi, ar kuriem attiecīgais mērķis ir sasniedzams un vai ierobežojums attaisno iegūto labumu.

Sensitīviem dati ir veselības stāvoklis, filozofiskie vai politiskie uzskati, dalība arodbiedrībā, reliģiskā pārliecība, etniskā izcelsme, ziņas par seksuālo dzīvi. Dati, kas uzskatāmi par sensitīviem datiem ir vajadzīga stingrāka aizsardzība, nekā citiem datiem.

Sensitīvo datu definīcijas uzskaitījums ir pilnīgs un nav tulkojams paplašināti. Tā, piemēram, nevar uzskatīt, ka informācija par personas vecumu ir uzskatāma par sensitīviem personas datiem tikai tāpēc, ka pati persona šīs informācijas izpaušanu var uztvert emocionāli. Sensitīvo personas datu definīcijas paplašināta tulkošana lielā mērā nav pieļaujama tādēļ, ka Fizisko personu datu aizsardzības likums principā aizliedz sensitīvo personas datu apstrādi, vienlaikus paredzot izņēmuma gadījumus, kad šāda apstrāde var būt pieļaujama.⁹⁴

Piemēram, darbinieku atlases procesā iegūtos personas datus var izmantot tikai, lai novērtētu pretendenta iespējamību ieņemt noteiktu amatu (kvalifikācija, pieredze, u.t.t.), un nedrīkst pieprasīt informāciju, kas neattiecas uz paredzētā darba veikšanu vai nav saistīti ar pretendenta piemērotību šim darbam.⁹⁵

Darba likumā minēts, ka darba intervijā nav pieļaujami tādi darba devēja jautājumi, kas neattiecas uz paredzētā darba veikšanu vai nav saistīti ar pretendenta piemērotību šim darbam, kā arī jautājumi, kas ir tieši vai netieši diskriminējoši, it īpaši jautājumi par: grūtniecību; ģimenes vai laulības stāvokli; iepriekšēju sodāmību, izņemot gadījumu, kad tam attiecībā uz veicamo darbu varētu būt būtiska nozīme; reliģisko pārliecību vai piederību pie kādas reliģiskās konfesijas; piederību pie kādas politiskās partijas, darbinieku arodbiedrības vai citas sabiedriskās organizācijas; nacionālo vai etnisko izcelsmi.

Papildus iepriekš minētajam, Ungārijā sensitīvi personas datus iedala divās grupās. Pirmā grupa aptver personas datus, kas norāda personas rasi vai etnisko izcelsmi, pilsonību, reliģisko un politisko pārliecību. Otrā grupa aptver sensitīvus personas datus, kas attiecas uz veselību, kaitīgiem ieradumiem, seksuālo dzīvi un krimināltiesību jomu. Pirmās grupas sensitīvos personas datus var apstrādāt tikai ar rakstisku datu subjekta piekrišanu vai realizējot konstitucionālās pamattiesības, vai arī nacionālās drošības, kriminālās apsūdzības vai noziegumu profilakses nolūkos. Otrās grupas datus var apstrādāt tikai ar rakstisku datu subjekta atļauju vai arī tad, ja šādas tiesības ir paredzētas likumā.⁹⁶

⁹⁴ Eglīte E., Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011. 4.oktobris., Nr. 40 (687). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237034-personas-datu-apstrades-tiesiskie-aspekti/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁹⁵ Datu Valsts inspekcija, Rekomendācija "Personas datu aizsardzība darba vietās", Pieejams: http://www.dvi.gov.lv/lv/wp-content/uploads/jaunumi/publikacijas/Personas_datu_aizsardziba_darba_vietas.pdf [aplūkots 06.05.2015.]

⁹⁶ Ķīņa U. redakcijā, Informācijas un komunikāciju tiesības. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2002., 158.lpp.

Sensitīvie dati atšķiras no citiem datiem, jo tie satur informāciju par privāto dzīvi. Eiropas Padomes pieņemtā Eiropas Datu aizsardzības konvencija, kā arī Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija nosaka, ka viens no datu aizsardzības normatīvo aktu mērķiem ir privātās dzīves aizsardzība.⁹⁷

Kā piemēru var minēt dažus apstākļu likumīgai sensitīvo datu apstrādei - medicīniski mērķi, publisku interešu atklāšana, nelikumīgu aktivitāšu atpazīšana, likumīgas politiskās aktivitātes, informāciju rasu vienlīdzībā, kā arī, ja apstrādi veic bezpeļņas organizācija.⁹⁸

Fizisko personu datu aizsardzības likuma ir definēts, kas ir personas identifikācijas kods. Tas ir numurs, kas tiek piešķirts datu subjekta identifikācijai.

Ar personas kodu var identificēt personu, jo personas kods ir unikāls un katrai personai piešķirts savs.

Daudziem cilvēkiem nepatīk, ka citi redz viņa vecumu, jo Latvijā personas koda pirmā daļa sastāv no dzimšanas datuma, mēneša un gada. Tāpēc Iekšlietu ministrija rosina mainīt pašu personas koda piešķiršanas principu, lai tajā nebūtu dzimšanas datu. Līdzīgi pēdējos gados rīkojas arī citas valstis, kur personas kodi satur dzimšanas datus, piemēram, Šveice, Lietuva. Viena no versijām, kā varētu aizstāt dzimšanas datus ir personas koda pirmā daļa sastāvētu no sešu ciparu virknes, kas sākas ar „32”, lai tie nebūtu vienādi ar VID vai Uzņēmumu reģistra izsniegtajiem kodiem. Tāpat tie paliks vienpadsmit cipari ar defisi pa vidu.⁹⁹

Autoresprāt, mainīt personas koda pirmo daļu, kas sastāv no dzimšanas datuma, mēneša un gada ir laba iespēja nomainīt, to pret citiem cipariem, lai nebūtu zināms personas vecums.

Personas datu aizsardzība ir uzskatāma par vienu no cilvēktiesībām, konkrētāk, — par tiesībām uz privāto dzīvi (privātumu). Personas datu aizsardzības pamatā ir pašnoteikšanās informācijas jomā, t.i., persona zina, kāda informācija par viņu ir valsts vai privāto tiesību subjektu rīcībā, personai ir tiesības uz privāto jomu un tā ir tiesīga kontrolēt informāciju par savu privāto dzīvi. Personas datu aizsardzības pamatā ir divu pamattiesību — brīvu uzskatu paušanas un privātās dzīves neaizskaramības — sabalansēšana.¹⁰⁰

⁹⁷ Rone D., Personas sensitīvo datu izpaušanas iespējas un formas, Jurista Vārds, 2002. 3.decembris, Nr. 24(257) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/68946-personas-sensitivo-datu-izpaušanas-iespejas-un-formas/> [aplūkots 06.05.2015.]

⁹⁸ Carey Peter, Data Protection, Oxford university press, 2004, 87.lpp

⁹⁹ Rozenberga M., Eksperts: iespējams, personas kodu maiņā paslēpta nodokļu nomaksas uzraudzība. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/aizbraukushajiem-latvieshiem-varetu-prasiit-informaciju-par-iden.a115815/> [aplūkots 06.05.2015.]

¹⁰⁰ Plūmiņa S., Par personas datu un informācijas sistēmu aizsardzību. Jurista Vārds, 2001. 13.novembris, Nr. 35 (228). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/55504-bpar-personas-datu-un-informācijas-sistemu-aizsardzibub/> [aplūkots 06.05.2015.]

Privātās dzīves jeb tiesību uz privātumu (right to privacy) saturu, saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, veido: personas identitāte, fiziskā vai garīgā integritāte, tostarp, gods un cieņa, sava dzīves telpa, seksuālās darbības un sociālās attiecības – attiecības ar citām personām, ieskaitot informāciju par šīm attiecībām. Šīs tiesības ietver arī tiesības dzīvot, ciktāl kāds vēlas, pasargāt no publicitātes.¹⁰¹

Eiropas Padome 1970.gadā definēja, ka tiesības uz privāto dzīvi sastāv no tiesībām dzīvot pašam savu dzīvi ar minimālu iejaukšanos. Tās ir saistītas ar privāto, ģimenes un mājas dzīvi, fizisko un morālo neaizskaramību, godu un cieņu, izvairīšanos no nepareiza priekštata radīšanas par sevi, atklāsmes par mulsinošiem faktiem, neatļautu privāto fotogrāfiju publicēšanu, aizsargāt pret ļaunprātīgu privāto faktu izmantošanu.¹⁰²

Privātās dzīves neaizskaramība tiek aizsargāta ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, kā arī ar citiem starptautiskajiem un reģionālajiem cilvēktiesību dokumentiem.

Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, kurā minēts, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.

Saskaņā ar Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmo daļu: " Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību". Gramatiski tulkojot no šīs definīcijas izriet, ka tiesības uz privāto dzīvi, tiesības uz ģimenes dzīvi, tiesības uz dzīvokļa neaizskaramību un tiesības uz korespondences neaizskaramību ir personas tiesības uz privāto dzīvi, taču gramatiski tulkojot tiesību normas nevar atklāt to saturu. Tā paša panta otrajā daļā ir teikts, ka sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa izvēlas nosaukt būtiskus privātās dzīves aspektus, kas bauda Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta aizsardzību, tātad netiešā veidā piepildot tiesību uz privāto dzīvi saturu ar piemēriem no tiesu prakses. Šie būtiskie aspekti ir: sevis identificēšana ar noteiktu dzimumu, personas vārds un uzvārds, dzimumattiecības, datu aizsardzība, personas gods un cieņa, tāpat tiek aizsargāta arī personas garīgā veselība un

¹⁰¹ Biksiniece - Martinova L., Vārda brīvība vs. privātā dzīve. Pieejams: <http://providus.lv/article/varda-briviba-vs-privata-dzive> [aplūkots 06.05.2015.]

¹⁰² Parliamentary Assembly of the Council of Europe Resolution No. 428, 1970. Mass Communication Media and Human Rights. Pieejams: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta70/ERES428.htm> [skatīts 06.04.2015.].

tiesības uz attīstību, kā arī par daļu no personas privātās dzīves tiek atzītas tiesības dibināt kontaktus ar citiem cilvēkiem.¹⁰³

Spriedumā "Mitkus pret Latviju" tika konstatēti pārkāpumi saskaņā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3. pantu, 6. pantu un 8. pantu.

Dienas laikraksts *Rīgas Balss* 2003.gada 25.novembrī publicēja rakstu ar nosaukumu „Cietuma ārstus apsūdz par inficēšanu ar AIDS”, kurā bija teikts, ka „ieslodzītais Andris M.” ir iesniedzis sūdzību pret Centrālcietumu, apgalvojot, ka bija inficējies ar AIDS cietuma ārstu kļūdas dēļ. Rakstam bija pievienota arī fotogrāfija ar iesniedzēju aiz restēm, kurā varēja skaidri saskatīt viņa sejas vaibstus. Rakstā bija arī norāde, ka tiesas sēde nebija atklāta, un sīkāks apraksts par iesniedzēju kā recidīvistu, kuram bija sešas sodāmības un pašlaik izcieta astoņu gadu cietumsodu Jelgavas cietumā. Iesniedzējs 2003.gada 24.novembra tiesas sēdē lietā pret Rīgas Centrālcietumu lūdza, lai netiktu uzņemtas fotogrāfijas.

A.M. vērsās tiesā pret laikraksta *Rīgas Balss* izdevēju (*SIA Mediju Nams*), pieprasot atlīdzināt zaudējumus par morālo un psiholoģisko kaitējumu, kas viņam nodarīts, laikrakstam *Rīgas Balss* publicējot iepriekš minēto rakstu, pievienojot tam fotogrāfiju, kurā viņš bija pilnībā atpazīstams.

Eiropas Cilvēka tiesību tiesa atzina, ka ir pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā cilvēka tiesību deklarācijas 12.pantā teikts, ka nedrīkst patvaļīgi iejaukties neviena personiskajā un ģimenes dzīvē, patvaļīgi pārkāpt viņa dzīvokļa vai korespondences neaizskaramību vai apdraudēt viņa godu un reputāciju. Katram ir tiesības uz likuma aizsardzību pret šādu iejaukšanos vai apdraudējumiem. Tās pašas deklarācijas 29.panta otrā daļā minēts, ka izmantojot savas tiesības un brīvības, katram cilvēkam ir jāpakļaujas tikai tādiem ierobežojumiem, kas ir noteikti ar likumu, vienīgi ar mērķi nodrošināt citu cilvēku tiesību un brīvību pienācīgu atzīšanu un cienīšanu un morāles, sabiedriskās kārtības un vispārējās labklājības taisnīgu prasību apmierināšana demokrātiskā sabiedrībā.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedumā SKA– 193/2010 minēts, ka ziņas par personas dzīvesvietu ir personas privātās dzīves sastāvdaļa. Šo datu nodošana trešajai personai neatkarīgi no nodotās informācijas tālākās izmantošanas aizskar attiecīgo personu privāto dzīvi un līdz ar to

¹⁰³ Bušs K., Privātās dzīves neaizskaramības pamatprincipi Eiropā un ASV. Jurista Vārds, 2013. 9.februāris, Nr. 7 (758). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/254820-privatas-dzives-neaizskaramibas-pamatprincipi-eiropa-un-asv/> [aplūkots 06.05.2015.]

uzskatāma par privātās dzīves ierobežojumu Latvijas Republikas Satversmes 96.panta un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijas 8.panta izpratnē.

Personas vārds un uzvārds ir viena no cilvēka privātās dzīves sastāvdaļām. Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos ir norādījusi - lai arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā nav tiešas atsauces un personas vārdu, personvārdi ir saistīti ar personas identifikāciju, norāda piederību ģimenei, līdz ar to personas vārds un uzvārds attiecas uz privāto un ģimenes dzīvi 8.panta izpratnē. Satversmes tiesa savā spriedumā lietā Nr.2001-04-0103 ar atsauci uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem secināja, ka personas vārds un uzvārds ir šīs personas privātās dzīves sastāvdaļa un tie tiek aizsargāti ar Satversmes 96.pantu. Līdz ar to, apskatot ar personvārdu rakstību saistītos jautājumos, ir jāņem vērā gan Satversmes, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse un normu interpretācija. Tāpat arī Eiropas Savienības tiesas praksē personvārdu jautājums ir skatīts saistībā ar personu brīvas pārvietošanās principu un diskriminācijas aizlieguma principu atkarībā no pilsonības.¹⁰⁴

Dati kļūst aizvien vērtīgāki, tāpēc, pirms kādai organizācijai vai iestādei sniegt informāciju par sevi, jānoskaidro, kādam mērķim tiks apstrādāti dati un vai visa pieprasītā informācija būs nepieciešama.

Ir daudzi un dažādi personu datu aizsardzības pārkāpumi, kā piemērus var minēt, fotoattēlu publiskošana internetā bez personas piekrišanas, videonovērošana publiskās vietās (tualetēs, pīlākošanas kabīnēs, sporta kompleksa, skolas vai kādas citas iestādes dušas kabīnes), savu datu vietā norādot citas personas datus, personas privātā numura izpaušana, dokumentu neiznīcināšana vai nepilnīga iznīcināšana, kurā ir personas dati, no personas pieprasīt nevajadzīgu informāciju, personas koda norādīšana uz aploksnes.

Ja valsts iestāde ir nodarījusi personai morālo kaitējumu, kas saistīti ar personas datiem, tad tai nav obligāti jāatlīdzina morālais kaitējums naudā, bet tā var atlīdzināt ar rakstveida, publisku atvainošanu.

Administratīvo tiesu praksē ir atzīts, ka ne jebkurš morālais kaitējums ir atlīdzināms naudā. Vienīgi būtisku morālo kaitējumu ir atbilstīgi atlīdzināt naudā. Tādēļ Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtā daļa paredz, ka vieglāka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums gadījumā morālo kaitējumu var atlīdzināt ar iestādes rakstveida vai publisku atvainošanu. Atvainošanās ir atbilstīgākais atlīdzinājuma veids, ar kuru atlīdzina morālo kaitējumu, kurš nav smags (sk.,

¹⁰⁴ Biksiniece - Martinova L., Personvārdu rakstība un cilvēktiesības. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/files/content/personvardu%20rakstiba.pdf> [aplūkots 06.05.2015.]

piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 5.jūnija sprieduma lietā SKA-388/2009 14.punktu).

Saskaņā ar Eiropas Savienības direktīvas 95/46/EC "Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un to brīvo apriti" 2.pantu personu datu apstrāde nozīmē jebkādu operāciju vai šādu operāciju kopumu, kas tiek veiktas ar personas datiem, neatkarīgi no automātisko līdzekļu izmantošanas, kā, piemēram, vākšana, ierakstīšana, organizēšana, glabāšana, piemērošana vai pārveidošana, labošana, izsniegšana, lietošana, atklāšana nododot, izplatīšana vai citāda publiskošana, grupēšana vai savietošana, bloķēšana, dzēšana vai iznīcināšana.

Šīs direktīvas filozofija balstās uz informācijas pašnoteikšanās principu - katrai personai ir tiesības pašai noteikt izpaužamo datu apjomu par sevi, tādējādi īstenojot tiesības pašai noteikt savu privāto dzīvi. No ētikas viedokļa personas datu apstrādes regulēšanas nepieciešamību precīzi nosaka atziņas: "draudus nerada fakts, ka daudzi zina daudz par kādu, bet fakts, ka šī persona nezina, kas un cik daudz ir zināms par viņu un kā šīs zināšanas tiks izmantotas (manipulējot ar informāciju, var manipulēt ar citiem)".¹⁰⁵

Krimināllikuma 245.pants nosaka, ka saskaņā ar informācijas režīmu vai tās aizsardzību izstrādātu informācijas glabāšanas un apstrādes noteikumu vai citu informācijas datorsistēmas drošības noteikumu pārkāpšanu, ko izdarījusi persona, kura ir atbildīga par šo noteikumu ievērošanu, ja tas bijis par iemeslu informācijas nolauptīšanai, iznīcināšanai vai bojāšanai vai ja ar to radīts cits būtisks kaitējums, — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 95/46/EC 23.pantu: "Dalībvalstis paredz to, ka jebkurai personai, kam nodarīts kaitējums sakarā ar nelikumīgu datu apstrādi vai jebkuras attiecīgās valsts noteikumiem, kas pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, nesavienojamas rīcības rezultātā, ir tiesības saņemt no personas datu apstrādātāja kompensāciju par šo kaitējumu. Personas datu apstrādātāju var pilnībā vai daļēji atbrīvot no šīs atbildības, ja tas pierāda, ka nav atbildīgs par notikumu, kurš izraisa šo kaitējumu".

Jebkurai personai ir tiesības prasīt zaudējuma atlīdzību par to, ja ir aizskartas viņas tiesības uz privāto dzīvi, kas izriet no personas datiem.

¹⁰⁵ Ruķers, M., Personu datu tiesiskā aizsardzība. „Biznesa augstskola Turība”, Rīgā, SIA, 2000., 74.lpp.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza šādas tēzes:

1. Demokrātija nozīmē tautas pašvaldību un pašnoteikšanos. Tauta ir ne vien politiskās varas avots un nesējs, bet pati tieši vai pastarpināti īsteno politisko varu. Katram pilsonim ir tiesības piedalīties sabiedriskajā dzīvē - iepazīties ar problēmām; paust savus viedokļus; vērot, kā politiskie līderi un pārstāvji izmanto savas pilnvaras. Bez pilsoņu piedalīšanās nebūtu demokrātiskas valsts, bet gan autoritāra vai totalitāra.
2. Kopējais minimums visām mūsdienu pasaules demokrātiskām valstīm iekārtām ir vēlēšanas. Vēlēšanās vēlētajiem veic izvēli par sev tīkamu kandidātu vai partiju, kas vēlas nonākt pie varas. Vēlēšanas raksturo šādas pazīmes - vispārīgums, vienlīdzīgums, aizklātums, tiešums, vēlēšanas ir brīvas, konkurence. Latvijā ir Saeimas, Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanas, kā arī Latvijas Republikas Satversmē ir paredzēti septiņi gadījumi, kad sarīkojama tautas nobalsošana.
3. Izpētot identitātes jēdzienu tuvāk, tika apskatīta valsts konstitūcijas identitāte, kas nozīmē, ka valsts nevar pastāvēt bez tiesībām, kā arī tiesības nevar pastāvēt bez valsts. Pastāvot abām formām, kopā veidojas valsts ar savu atsevišķo un unikālo identitāti. Nacionālā identitāte ir valoda, kultūras simboli, vērtības, sociālā atmiņa, kas vieno personas ar līdzīgām nacionālām pazīmēm. Valoda ir atskaites punkts sabiedrības pastāvēšanai un izveidei, taču multikulturālisms var apdaudēt valodu. Personas identitāte jau veidojas piedzimstot, jo bērns neizvēlas ģimenes modeli, dzīves vietu, etnisko piederību, kur dzīvot, tāpat arī pamatvērtības, ko nosaka vecāki. Identitāte ir sevis apzināšanās, spēja pieņemt lēmumus, paļaušanās uz sevi.
4. Personas identitāte ir valstiska vērtība demokrātiskā valstī, kuru valstij ir pienākums aizsargāt. Līdz ar to valstij ir jāgarantē, ka neviens indivīds netiks diskriminēts atšķirīgās identitātes dēļ, un visi cilvēki demokrātiskā valstī ir vienlīdzīgi.
5. Tika uzziņāts, ka personas dati ir jebkāda informācija, kas raksturo un ir saistīta ar konkrētu personu. Personu datu aizsardzība tiek attiecināta uz ikvienu fizisku personu, nav svarīgi vai šī persona atrodas ārvalstīs vai Latvijas teritorijā, vai tā ir citas valsts pilsonis vai bezvalstnieks.
6. Personu datu aizsardzība izriet no pamattiesībām uz brīvu uzskatu paušanas un uz privātās dzīves neaizsakamību. Privātās dzīves saturu, saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, veido: personas identitāte, fiziskā vai garīgā integritāte, tostarp, gods un cieņa, sava dzīves telpa, attiecības ar citām personām, ieskaitot

informāciju par šīm attiecībām. Privātās dzīves mērķis var būt citu personu aizsardzība.

7. Katrai personai ir tiesības pašai noteikt izpaužamo datu apjomu par sevi, tādējādi īstenojot tiesības pašai noteikt savu privāto dzīvi. Taču, ja iestāde ir nodarījusi morālo kaitējumu personai, tad tā var kaitējumu atlīdzināt ar rakstveida vai publisku atvainošanos. Izņemot, vienīgi būtisku morālo kaitējumu ir jāatlīdzina naudā.

Autore izvirza šādu priekšlikumu:

Pēc autores domām, arī Latvijā tāpat, kā Francijā vajadzētu katru gadu valdībai sniegt ziņojumu parlamentam par valsts valodas stāvokli valstī. Kā arī vajadzētu Nacionālās Identitātes ministru, kura uzdevums ir veicināt nacionālās idenitātes stiprināšanas politiku, kā arī veicināt imigrantu iekļaušanos latviešu valstnācijā.

LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Ābele A., Par tautu. Latviešiem- būt vai nebūt? Vieda, Rīga, 2011.
2. Beitnere M., Valoda un identitāte socioloģijas skatījumā, Pieejams: http://www.valoda.lv/downloadDoc_27/mid_527
3. Biksiniece - Martinova L., Personvārdu rakstība un cilvēktiesības. Pieejams:<http://www.tiesibsargs.lv/files/content/personvardu%20rakstiba.pdf> [aplūkots 06.05.2015.]
4. Biksiniece - Martinova L., Vārda brīvība vs. privātā dzīve. Pieejams: <http://providus.lv/article/varda-briviba-vs-privata-dzive>
5. Bordāns J., Likumdošanas aktualitātes veselības aprūpes jomā. Jurista Vārds, 08.10.2013., Nr. 41 (792). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/260688-likumdosanas-aktualitates-veselibas-aprupes-joma/>
6. Brante I., E.Levits: Demokrātijai ir pienākums sevi aizsargāt. Jurista Vārds, 2014. 8.decembris. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/mikrofons/60-elevits-demokratijai-ir-pienakums-sevi-aizsargat/>
7. Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, St. Paul, Minn., USA, 1999.
8. Bušs K., Privātās dzīves neaizskaramības pamatprincipi Eiropā un ASV. Jurista Vārds, 2013. 9.februāris, Nr. 7 (758). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/254820-privatas-dzives-neaizskaramibas-pamatprincipi-eiropa-un-asv/>
9. Carey Peter, Data Protection, Oxford university press, 2004
10. Centrālā statistikas pārvalde, Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/eiropas-parlamenta-velesanas-35928.html>
11. Centrālā vēlēšanas komisija, 1994.gada pašvaldību vēlēšanas. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/28548.html>
12. Centrālā vēlēšanas komisija, Eiropas Parlamenta vēlēšanas 2014. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/30666.html>
13. Centrālā vēlēšanas komisija, Pašvaldību vēlēšanas 2013. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/30448.html>
14. Centrālā vēlēšanu komisija, Tautas nobalsošanas Latvijā. Pieejams: <http://web.cvk.lv/pub/public/27531.html>

15. Centrālā vēlēšanu komisija, Vēlēšanas Latvijā. Pieejams: <http://www.cvk.lv/pub/public/27093.html>
16. Darba grupa, Atzinums Nr. 4/2007 par „personas datu” jēdzienu. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_lv.pdf
17. Datu Valsts inspekcija, Rekomendācija Personas datu aizsardzība darba vietās, Pieejams: http://www.dvi.gov.lv/lv/wp-content/uploads/jaunumi/publikacijas/Personas_datu_aizsardziba_darba_vietas.pdf
18. Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitāte, Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014., 205.lpp.
19. Dictionary, Identity, Pieejams: <http://www.yourdictionary.com/identity> [aplūkots 06.05.2015.]
20. Dictionary, Person, Pieejams: <http://www.thefreedictionary.com/person> [aplūkots 06.05.2015.]
21. Dupate K, Garokalna-Bihela G., Diskriminācijas novēršanas rokasgrāmata juridiskajām profesijām: Es un sabiedrība – mūsu iespējas un tiesības, Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/diskrimin._novers_digit.pdf
22. E vēlēšanas. Pieejams: <http://velref.lv/e-velesanas/>
23. Eglīte E., Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011. 4.oktobris., Nr. 40 (687). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237034-personas-datu-apstrades-tiesiskie-aspekti/>
24. Eiropas Parlaments, Eiropas Parlamenta vēlēšanu procedūras. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lv/FTU_1.3.4.pdf
25. Ēlerte S., Identitāte un integrācija, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/sarmite-elerte-identitate-un-integracija.d?id=40770157#ixzz3XArspjua>
26. Hābermāss J., Postnacionālā konstelācija un demokrātijas nākotne. SIA Apgāds Zinātne, 2012.
27. Hilla University for Humanistic Studies, What is Democracy? Pieejams: <https://web.stanford.edu/~ldiamond/iraq/WhaIsDemocracy012004.htm> [aplūkots 06.05.2015.]
28. Igaunijas parlaments pazemina vecuma sliekšni dalībai pašvaldību vēlēšanās. Pieejams: <http://www.irir.lv/2015/5/7/igaunijas-parlaments-pazemina-vecuma-slieksni-dalibai-pasvaldibu-velesanas>
29. Jakubaņecs V., Valsts jēdziens un formas. P&Ko, Rīga, 2005., 125.lpp.

30. Kalaus N., Novērotāji: Igaunijas e-vēlēšanu sistēma ir nedroša. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/noverotaji-igaunijas-e-veleshanu-sistema-ir-nedrosha.a85387/>
31. Kariņš K., Kā Jūsu partija saprot, kas ir pilsoniskā sabiedrība? Kuru sabiedrības grupu intereses Jūsu partija pārstāv galvenokārt? Pieejams: <http://providus.lv/article/ka-jusu-partija-saprot-kas-ir-pilsoniska-sabiedriba-kuru-sabiedribas-grupu-intereses-jusu-partija-parstav-galvenokart>
32. Kas ir nacionālisms? Pieejams: <http://nacionala-identitate.lv/2015/02/20/kas-ir-nacionalisms/>
33. Ķiņa U. redakcijā, Informācijas un komunikāciju tiesības. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2002.
34. Konstitucionālo tiesību komisija. Viedoklis: Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu. Rīgā 2012.gada 17.septembrī, 61.punkts.Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/17092012_Viedoklis_2.pdf
35. Kūlis R., Identitāte un atšķirība. Pieejams: http://profizgl.lu.lv/pluginfile.php/32449/mod_resource/content/0/R._Kehehlis.pdf
36. Latviešu valsts aģentūra, Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība - identitātes pamats un valstiskuma kodols, Pieejams: http://www.valoda.lv/Aktualitates/LATVIESU_VALODA_IR_LATVIJAS_PAMAT_VERTIBA_-_IDENTITATES_PAMATS_UN_VALSTISKUMA_KODOLS/950/mid_521
37. Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), Pieejams: file:///C:/Users/L%C4%ABva/Downloads/KMPam_071011_integ.pdf
38. Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), Pieejams: file:///C:/Users/L%C4%ABva/Downloads/KMPam_071011_integ.pdf
39. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads 1.nodaļa vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
40. Levits E., Konstitucionālā identitāte atšķir valsti no valsts. Jurista Vārds, 2012. 17.septembris, Nr. 40 (739). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/251758-konstitucionala-identitate-atskir-valsti-no-valsts/>

41. Levits E., Par nacionālo identitāti un demokrātisku atmiņu politiku., Jurista Vārds, 2012. 3.janvāris, Nr. 1 (700). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/242196-par-nacionalo-identitati-un-demokratisku-atminu-politiku/>
42. Nācija. Pieejams: <http://vesture.eu/index.php/N%C4%81cija>
43. Osipova S., Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība, Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, Nr. 42 (689). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/237733-valsts-valoda-ka-konstitucionala-vertiba/>
44. Parliamentary Assembly of the Council of Europe Resolution No. 428, 1970. Mass Communication Media and Human Rights. Pieejams: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta70/ERES428.htm>
45. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004.
46. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014
47. Plūmiņa S., Par personas datu un informācijas sistēmu aizsardzību. Jurista Vārds, 2001. 13.novembris, Nr. 35 (228). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/55504-bpar-personas-datu-un-informacijas-sistemu-aizsardzibub/>
48. Reynolds A., Reilly B., The International IDEA Handbook of Electoral System Design. International IDEA, Stockholm
49. Rone D., Personas sensitīvo datu izpaušanas iespējas un formas, Jurista Vārds, 2002. 3.decembris, Nr. 24 (257).Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/68946-personas-sensitivo-datu-izpausanas-iespejas-un-formas/>
50. Rozenberga M., Eksperts: Iespējams, personas kodu maiņā paslēpta nodokļu nomaksas uzraudzība. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/aizbraukushajiem-latvieshiem-varetu-prasiit-informaciju-par-iden.a115815/>
51. Ruķers, M., Fizisko personu datu aizsardzības likuma komentāri. SIA E-sabiedrības risinājumi, 2008.
52. Ruķers, M., Personas datu tiesiskā aizsardzība. Biznesa augstskola Turība, Rīgā, SIA, 2000
53. Šaboha I., Konstitucionālo tiesību komisija sniedz ierosinājumus Satversmes izmaiņām. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=250988>
54. Stafecka L. Mēs demokrātijā. Delna sabiedrība par atkārtību, 2005
55. Studente L., E-vēlēšanas pagaidām nevar nodrošināt ticamību un aizklātumu vienlaikus. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=260938>

56. University of twente, SOCIAL IDENTITY THEORY. Pieejams: http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Interpersonal%20Communication%20and%20Relations/Social_Identity_Theory/ [aplūkots 06.05.2015.]
57. Vārdnīca, Pieejams: <http://teachers.ittakesallkinds.eu/lv/glossary/GHI>
58. White N., Democracy goes to war. Oxford University press, 2009
59. Zobena A., Ad locum: vieta, identitāte un rīcībspēja. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2014.,
60. Zvejniece S., Demokrātija. Demokrātijas izpratne. Mūsdienu demokrātija. Pieejams: <https://worldpoliticsdaily.wordpress.com/2013/09/15/demokratija-demokratijas-izpratne-musdienu-demokratija/>

Normatīvie akti

1. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, pieejams <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>
2. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eck7prot.htm>
3. Darba likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 9.augusts, Nr. 105 (2492)
4. Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes Direktīva 95/46/EK „Par personas aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un to brīvu apriti”. OVL 281, 23.11.1995
5. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2004. 11.februāris, Nr. 22 (2970)
6. Fizisko personu datu aizsardzības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 4.maijs, Nr. 123/124 (2034/2035)
7. Krimināllikums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr. 199/200 (1260/1261).
8. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr. 43.
9. Ministru kabineta noteikumu Nr. 114 " Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju", Latvijas Vēstnesis, 2004. 5.marts, Nr. 36 (2984)

Juridiskās prakses materiāli

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedums SKA– 193/2010
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedums SKA– 193/2010
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 5.jūnija sprieduma lietā SKA-388/2009
4. Latvijas Republikas Senāta rīcības sēdes lēmumā SKA - 13/2010 2010.gada 8.janvāra
5. Spriedums "Mitkus pret Latviju", Pieejams: www.tiesas.lv

Bakalaura darbs „Personas dati demokrātiskā valstī” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantojot tajā norādītos avotus, un darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____/Līva Miķelsone/

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba vadītāja: *Dr., iur., prof.*, : _____/Sanita Osipova/

Saņemts Tiesību teorijas un vēstures katedrā _____

Metodiķe: _____/ _____ /

Recenzents: _____/ _____ /

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2015.gada ____ . _____

Novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____/ _____ /